

הלכות קריאת שמע פרק ב (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום השיעור – רמב"ם הלכות קריאת שמע, פרק ב

הלכה א – כוונה בקריאת שמע

דברי הרמב"ם: "הקורא שמע ולא כיוון לבו בפסוק ראשון, שהוא שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, לא יצא ידי חובתו. והשאר אם לא כיוון לבו יצא."

פשט: בפסוק הראשון של קריאת שמע צריך להיות כוונה, ובלי כוונה לא יצא. בשאר הפרשיות (ואהבת, והיה אם שמוע, ויאמר) – אפילו בלי כוונה יצא בדיעבד. הרמב"ם פוסק כשיטה בגמרא שרק בפסוק הראשון צריך כוונה.

חידושים והסברות:

1. מה פירוש "כיוון לבו" כאן? "כיוון לבו" פירושו לא ההתעמקות העמוקה ביחוד השם (שהיא מדרגה למעלה), אלא הרמה הבסיסית: עליו לדעת שהוא עושה עכשיו את מצוות קריאת שמע – הוא "קורא קריאת שמע" ולא סתם קורא מילים. הרמב"ם לא כותב "לא חשב פירוש המילות" או "לא ידע מה ייחודו" – הוא כותב רק "לא כיוון לבו", שפירושו שלא היה בדעתו כלל שהוא עושה עכשיו קריאת שמע.

2. שלוש רמות של כוונה: ישנן מספר מדרגות: (א) הרמה הבסיסית ביותר – הוא יודע שהוא עושה עכשיו את מצוות קריאת שמע (זהו "כיוון לבו" שהרמב"ם מדבר עליו כאן); (ב) רמה גבוהה יותר – הוא חושב על פירוש יחוד השם; (ג) הרמה הגבוהה ביותר – הוא מסיר את כל המחשבות האחרות ומתרכז בכל הלב.

3. מורה נבוכים: הרמב"ם במורה נבוכים אומר שאדם השלם צריך להתרגל להסיר את כל המחשבות האחרות ולהתעמק ב"ה' אחד" – אבל זו מדרגה של מוסר/שלימות, לא המינימום ההלכתי.

4. החילוק בין "פעולה" ל"כוונה" – יסוד מהותי: אותה פעולה גשמית יכולה להיות בעלת שני משמעויות שונות. למשל, אדם עומד בתחנת אוטובוס – אחד מחכה לאוטובוס, השני עוסק במצווה, השלישי קורא קריאת שמע. החיצוניות נראית זהה, אבל זו מעשה שונה לגמרי. כך גם: מי שקורא את המילים "שמע ישראל" כי הוא מגיה ספר תורה – הוא עושה פעולה שונה לגמרי ממי שקורא קריאת שמע. זה נלמד ברמב"ם הלכות שבת, פרק ח.

5. "קורא למגיה" – הדוגמה מהמשנה: הרמב"ם מביא (בהלכה ב) שמי שקורא בתורה – למשל הוא קורא בספר דברים – ומגיע לפרשיות של קריאת שמע בזמן קריאת שמע, אם כיוון בפסוק הראשון שרוצה לקיים קריאת שמע, יצא. אבל אם לא היה בדעתו כלל שהוא קורא קריאת שמע – הוא רק התכוון לקריאה או שהוא מגיה – לא יצא.

6. נפקא מינה מעשית: כאשר אדם עומד עם טלית ותפילין בבית המדרש וקורא קריאת שמע, זו בוודאי "כוונה" – הוא יודע שהוא עושה קריאת שמע. מה שאנשים מתכוונים כשהם אומרים "לא היתה לי כוונה" הוא שלא היתה להם המדרגה הגבוהה יותר של כוונה (התעמקות עמוקה), שהיא חשובה מאוד אבל לא מעכבת.

הלכה ב – תנוחה בעת קריאת שמע

דברי הרמב"ם: "כל אדם קורא כדרכו, בין עומד בין מהלך בין שוכב בין רוכב על גבי בהמה. ואסור לקרות... והוא מושלך על פניו תחוב בקרקע, או מושלך על גבו ופניו למעלה... אבל קורא הוא ושוכב על צדו."

פשט: אפשר לקרוא קריאת שמע בכל תנוחה – עומד, מהלך, שוכב, רוכב. אבל אסור לקרוא כששוכב עם הפנים כלפי מטה בקרקע, או על הגב עם הפנים כלפי מעלה. על הצד מותר.

חידושים והסברות:

1. "אסור" אינו מעכב: מה שהרמב"ם כותב "ואסור" פירושו שאינו מכובד, לא לכתחילה – אבל בדיעבד יצא. זה דין של כבוד/כבוד לקריאת שמע, לא דין מעכב.

2. בעל בשר או חולה: הרמב"ם אומר שמי שהוא בעל בשר (כבד) או חולה, שאינו יכול לשכב על הצד, "נוטה מעט על צדו" – מטה מעט לצד. הטעם: כיוון שאינו מעכב, רק ענין של כבוד, ואצל חולה אין חסרון כבוד כל כך כי כולם יודעים שהוא שוכב כך כי אין לו ברירה.

3. מה הבעיה בשכיבה על הפנים/גב? זה ענין של גנות – לא דרך מכובדת לשכב. יכול להיות גם ענין של פריצות (כמו מי שמתמתח).

הלכה ב (המשך) – עמידה בפסוק הראשון

דברי הרמב"ם: "מי שהיה מהלך על רגליו... עומד בפסוק ראשון, והשאר קורא והולך."

פשט: מי שמהלך יעמוד לפסוק הראשון, ואחר כך יכול להמשיך ללכת.

חידושים והסברות:

1. האם זה דין של כוונה או כבוד? האם העמידה היא כי צריך כוונה מלאה בפסוק הראשון (וכשההלך קשה להתרכז – מתבלבל), או שזה דין מיוחד של כבוד. המסקנה לכאורה היא שזה דין של כוונה, כי בשאר הפרשיות – שבהן לא צריך כוונה כזו – אפשר להמשיך ללכת.

הלכה ב (המשך) – שינה בזמן קריאת שמע

דברי הרמב"ם: "היה ישן – מצערים אותו ומעירים אותו עד שיקרא פסוק ראשון, אבל את שאר הפסוקים יכול לקרוא מתנמנם."

פשט: מי שישן בזמן קריאת שמע, מותר להעירו (אפילו זה צער) כדי שיאמר את הפסוק הראשון. את שאר קריאת שמע יכול לומר אפילו הוא מנמנם.

חידושים והסברות:

1. קושיא קשה על המושג "מתנמנם": מה פירוש דברי הרמב"ם שאפשר לומר את השאר "מתנמנם"? אדם שמנמנם לא אומר כל מילה, הוא לא יאמר שיעור שלם. המפרשים "לא היו מרוצים" מזה.

2. מקור בגמרא – רב נחמן עם עבדו דרו: מקור הרמב"ם הוא מעשה בגמרא שבו רב נחמן אמר לעבדו: "בפסוק הראשון העירני, אבל את השאר אל תצערני." הפשט הוא שהוא אמר "שמע ישראל" והמשיך לישון.

3. אין חיוב להעיר יהודי ישן: הרמב"ם לא מתכוון שיש חיוב כללי שכאשר רואים יהודי ישן בזמן קריאת שמע צריך להעירו. הרמב"ם מדבר

1. **לשון התוספות:** "דאיכא למימר דלא יפסיק כלל, אלא יסיים מלאכתו" — צרכי רבים תמיד חשוב מאוד.

2. **הגדרה רחבה של צרכי רבים:** צרכי רבים לא פירושו רק שכל פעולה היא לכל הציבור. אפילו מי שיושב ומקשיב לצרות ישראל, אדם אחד בכל פעם, אבל עיסוקו הוא צרכי רבים — גם זה צרכי רבים. הדוגמה בגמרא היא עירוב, או דיינים שעושים תקנות, אבל זה יכול גם להיות שתדלנות אצל ראש העיר, או קבלת קוויטלך.

3. **חשיבות צרכי רבים בשיטת הרמב"ם:** זה מתקשר לרמב"ם בהלכות תשובה — שכאשר מבזה רבים אין תשובה מועילה, כי לרבים יש כוח גדול.

4. **חילוק בין צרכי עצמו לצרכי אחרים:** כאשר אדם עוסק בצרכי עצמו, צריך לעזוב וללכת להתפלל. אבל כאשר הוא עוסק בצרכי אחרים — זו עבודת ה', ועבודת ה' היא הצורך הגדול ביותר. למשל, להכניס את בנו שלו לשיבה — צריך להפסיק להתפלל. אבל להכניס את בנו של אחר לשיבה — לא צריך להפסיק.

5. **צרכי רבים כולל שיעורים:** גם מתן שיעור או הכנת שיעור יכול להיות צרכי רבים, והאדם יכול להיות פטור מתפילה בציבור או דברים אחרים. מוזכרת תשובת חתם סופר על כך.

6. **מעשה מהזוהר:** החברים הלכו לעשות הכנסת כלה ולא קראו קריאת שמע שלושה ימים. ינוקא (ילד) הרגיש שלא קראו קריאת שמע. הוא אמר: "אתם אמנם ברורי קודשא גדולים" — אבל אי אפשר ללמוד הלכה מזה, כי הם היו פטורים כעוסקים בצרכי רבים (הכנסת כלה).

7. **דיגרסיה — ר' טוביה זילבר מוויליאמסבורג:** ר' טוביה זילבר, צדיק בווייליאמסבורג, אמר פעם: "מי שמעולם לא פיספס מנחה כי היה כל כך עסוק בצרכי רבים — הוא לא אוהב ישראל." הכוונה, אדם צריך לפעמים להיות כל כך שקוע בצרכי רבים שהוא שוכח מכל העולם.

8. **דיגרסיה — האמשינובר רבי:** האמשינובר רבי אמר למי שרצה ללכת להתפלל מנחה לפני שהולך לעשות שליחות (להכניס בחור לשיבה): "האם אתה בטוח שאתה צריך עכשיו להתפלל מנחה? אולי צרכי הרבים קודמים?" הרבי עצמו כמעט לא התפלל בזמנו כי היה עוסק בצרכי רבים — הוא היה פטור מתפילה בזמנה.

9. **דיגרסיה — החפץ חיים:** באסיפה על צרכי רבים אמר מישור "בואו נלך להתפלל מנחה." החפץ חיים לא נתן לו, הוא אמר: "זה דבר שאין מפסיקים בו."

הלכה ו — עוסק באכילה, מרחץ, תספורת, עיבוד עורות, דין דברי הרמב"ם: "או היה עוסק באכילה, או שהיה במרחץ, או שהיה עוסק בתספורת, או שהיה מעבד עורות, או שהיה עוסק בדין — גומר." פשט: אדם שעוסק בצרכי עצמו / צרכי גופו — אכילה, רחצה, תספורת לכבוד יום טוב, עבודה עם עור (פרנסה), או דין תורה — הוא לא צריך לעצור, הוא יכול לגמור.

חידושים:

1. **"עוסק בדין":** מדובר על בעל הדין שיש לו דין תורה לעצמו, לא על הדיין. הדיין עצמו אולי אכן צרכי רבים.

2. **"הגיע זמנה" — הוא התחיל בהיתר:** כל הדין הוא רק כאשר הוא התחיל לפני הזמן (בהיתר). כאשר הזמן מגיע, יכול לגמור. אבל לכתחילה אסור להתחיל אחרי הזמן. לשון הגמרא היא "חלילה אין מפסיקין" — הפשט הוא: אם כבר התחיל, לא צריך להפסיק; אבל לכתחילה אסור להתחיל.

3. **איזה "זמן" מתכוונים?** האם מתכוונים לזמן לכתחילה (עד נץ החמה), או לזמן של שלוש שעות? לכאורה מדובר עד נץ, כי מרחץ או אכילה לא נמשכים שלוש שעות. החידוש: הוא לא צריך להפסיק למצווה למהדרין (בשעתה), אבל זה לא אומר שאפשר לבטל מצוות קריאת שמע לגמרי.

רק על המקרה כמו בגמרא — שבו מישהו ביקש מגבאי או חבר "וודא שאני קורא קריאת שמע." הלכה חדשה שצריך תמיד להעיר — לכך אין מקור.

4. **שלוש הלכות שהפסוק הראשון חשוב יותר:** כבר שלוש הלכות מראות שהפסוק הראשון יש לו חשיבות מיוחדת — כוונה, עמידה בעת הליכה, העירה משינה.

5. **דיגרסיה — יישום הומוריסטי:** אם המשגיח היה הולך לפי הרמב"ם, היה הולך לכל בחור בישיבה ואומר "אמור שמע ישראל" — זה לוקח שלוש שניות — והבחור יכול להמשיך לישון.

הלכה ג — עוסק במלאכה

דברי הרמב"ם: "מי שהיה עוסק במלאכתו — מפסיק עד שיקרא פרשה ראשונה כולה. וכן האומנין... מבטל מלאכתו בפרשה ראשונה כדי שלא תהא קריאתה עראי. אפילו העומד בראש אילן או בראש הכותל — קורא במקומו, וברכות קריאת שמע מברך."

פשט: מי שעובד צריך להפסיק לכל הפרשה הראשונה (שמע ואהבת), לא רק לפסוק ראשון. את שאר קריאת שמע יכול לקרוא בעת שעובד. אפילו הוא עומד למעלה על עץ או חומה — קורא שם.

חידושים והסברות:

1. **חילוק בין כוונה וקריאת עראי — שני מושגים נפרדים:** הרמב"ם מביא שני מושגים נפרדים: בפסוק ראשון הענין הוא כוונה; בפרשה ראשונה הענין הוא שלא תהא קריאתה עראי — שלא תהיה קריאה "אגבית". זה דבר חדש — זה ענין של כבוד, שקריאת שמע לא תהיה הדבר השני שהוא עושה, לא בעת שעובד.

2. **דיגרסיה — דבר הבראדיטשובר רב:** פרשה ראשונה לא אומרים בעת ש"משמנים את הגלגלים", אבל את השאר אפשר לומר בעת העבודה.

3. **בראש אילן — הוא טרוד אבל צריך להפסיק:** היינו חושבים שמי שעומד למעלה על עץ או חומה אין לו ישוב הדעת כי הוא טרוד. הרמב"ם אומר אבל שהוא צריך להפסיק לפרשה ראשונה, אבל את השאר יכול לקרוא שם.

4. **דיגרסיה — גנב על הגג:** אפילו גנב שעומד למעלה על גג כשהוא פורץ — הוא חייב בקריאת שמע, הוא יכול לקרוא אותה שם.

הלכה ד — עוסק בתלמוד תורה

דברי הרמב"ם: "מי שהיה עוסק בתלמוד תורה — מפסיקין לקריאת שמע (עם ברכות לפני ולאחריה), אבל לתפילה אין מפסיקין."

פשט: לימוד תורה חשוב יותר מתפילה, אבל קריאת שמע חשובה יותר מתלמוד תורה, לכן צריך להפסיק מלימוד לקריאת שמע עם ברכות.

חידושים והסברות:

1. **היררכיה של חשיבות:** קריאת שמע < תלמוד תורה < תפילה. לכן: לקריאת שמע — מפסיק מלימוד; לתפילה — לא מפסיק מלימוד.

2. **שאלת ברכת התורה:** הרי הוא צריך לברך ברכת התורה לפני כן — האם כבר בירך? זה לא מתבאר.

הלכה ה — עוסק בצרכי רבים

דברי הרמב"ם: "היה עוסק בצרכי רבים — לא יפסיק, אלא יגמור עסקיו ויקרא אם נשאר עת."

פשט: מי שעוסק בצרכי רבים לא צריך להפסיק לקריאת שמע. יסיים את עסקו, ואם נשאר זמן — יקרא.

חידושים והסברות:

הלכה ז – מי שירד לטבול

דברי הרמב"ם: "מי שירד לטבול, אם יכול לעלות ולהתכסות ולקרוא קודם שתנץ החמה – יעלה ויתכסה ויקרא. ואם לאו – יתכסה במים שעומד בהן ויקרא."

פשט: מי שירד לטבול. אם הוא יכול לעלות, להתלבש, ולקרוא לפני נץ החמה – יעשה כך. אם לא – יתכסה במים ויקרא.

חידושים:

1. כאן רואים בבירור שמדובר על נץ החמה – הזמן שמדובר עליו כאן הוא הזמן לכתחילה (נץ), לא סוף זמן קריאת שמע.

2. קריאה בדיעבד במקווה: לכתחילה צריך להתלבש, אבל בדיעבד, כאשר הזמן עומד לעבור, יכול לקרוא קריאת שמע עדיין במקווה – כדי שלא יעבור הזמן.

3. באילו מים אפשר להתכסות? הרמב"ם אומר:

- מים צלולים – לא טוב, כי זה לא נחשב מכוסה.

- מים מסריחים ("מים שריחם רע") או מי המשרה (מים ששורים בהם דברים) – גם לא, כי "שערוותו נראית מהן".

- זה לא אומר שמישהו יכול ממש לראות, אבל "נראה" – זה לא כבוד, אפילו כלפי עצמו. זה ענין של כבוד המקום.

הלכה ח – לא ירמוז בעיניו (קריאת עראי)

דברי הרמב"ם: "הקורא קריאת שמע לא ירמוז בעיניו ולא יקרוץ בשפתותיו ולא יראה באצבעותיו, כדי שלא תהא קריאת עראי. ואם עשה כן, אף על פי שיצא ידי חובתו, הרי זה מגונה."

פשט: בעת קריאת שמע לא יהיה עסוק בשום דבר – לא לרמוז בעיניו, לא לעשות בשפתים, לא להראות באצבעות. זה עושה את זה "קריאת עראי" – הוא עדיין עסוק במה שהוא באמצע, רק פיו עסוק בקריאת שמע, מה שהופך את קריאת שמע לדבר הפחות חשוב.

חידושים:

1. חילוק בין דין זה ל"ויכוון לבו": קודם נאמר "ויכוון לבו" – זה רק על פסוק ראשון. כאן מדובר על ענין של כבוד קריאת שמע שחל על כל הפרשיות.

2. חילוק בין דין זה לבראש האילן: קודם למדנו שמי שנמצא בראש האילן יכול להישאר ולקרוא קריאת שמע – זו לא קריאת עראי. החילוק: שם מדובר על מי שעומד בראש האילן אבל מכוון לבו; כאן מדובר על מי שעושה באופן אקטיבי דברים אחרים (רומז, מראה) בעת קריאת שמע. גם: בראש האילן רק בפרשה ראשונה לא יעבוד; כאן מדובר על כל הפרשיות, אבל על דברים שיכול להפסיק למספר דקות.

3. "ואם עשה כן, אפילו יצא ידי חובתו, הרי זה מגונה" – הוא יצא בדיעבד, בדיוק כמו מי שעושה זאת כי הוא צריך לעשות פרנסה (אומן). אבל זה דבר מגונה.

4. מה פירוש "מגונה"? פשט אחד: האדם מגונה (ראוי לגנאי). פשט אחר (בפשטות): הקריאה מגונה – זו לא דרך יפה לקרוא קריאת ש

מע. זה מושווה ל"הרי זה משובח" (כמו בהגדה, "כל המרבה לספר הרי זה משובח"): משובח פירושו ראוי לשבח אבל לא מחויב; מגונה פירושו ראוי לגנאי אבל לא מעכב, לא מלקות. זה כמו לשון הרמב"ם: "מגיע לו מכות טובות" – אבל לא מלקות.

5. נפקא מינה למי שעובד בבנק: קודם למדנו שאומן יכול לקרוא קריאת שמע כי הוא עושה את עבודתו. אבל מי שעומד בקופה בבית הכנסת – זו לא באמת עבודתו, הוא יכול ללכת הצידה ולקרוא קריאת שמע. החילוק: אומן שבאמת לא יכול לעזוב שונה ממי שיכול לעצור למספר דקות.

הלכה ט – "ראוי לשבח" ו"מגונה" כמושגים

חידושי: כאשר הרמב"ם אומר "ראוי" (כמו בהגדה "ראוי לשבח"), הכוונה היא דבר יפה, "ראוי לשבח", אבל לא חיוב. יוצאים גם בלי זה. להיפך, משהו ש"מגונה" הוא "ראוי לגנאי" אבל לא מעכב. זה כלל חשוב בהבנת לשון הרמב"ם.

הלכה י – "וצריך להשמיע לאזנו כשהוא קורא"

דברי הרמב"ם: "וצריך להשמיע לאזנו כשהוא קורא, ואם לא השמיע לאזנו, יצא."

פשט: לכתחילה צריך להוציא את המילים כך ששומע את עצמו, אבל בדיעבד יצא.

חידושים:

1. מה פירוש "קורא": "קורא" יכול להיות קריאה בעיניים, אבל בלשון חכמים "קורא" כמעט תמיד פירושו מלשון קריאה – הוצאה בפה. כמו "קורא הגבר" – התרנגול קורא, הוא לא קורא. כאשר חז"ל מתכוונים לקריאה בעיניים, הם אומרים "לעיין". זה תומך בכך ש"קורא" עצמו כבר מרמז על הוצאה בפה.

2. שתי רמות של "לא השמיע לאזנו": האם "לא השמיע לאזנו" פירושו (א) הוא מדבר בשקט מאוד כך שאינו יכול לשמוע את קולו שלו (למשל בבית מדרש רועש), או (ב) הוא קורא בקריאת עיניים / במחשבה. לכאורה "לא השמיע לאזנו" פירושו שהוא קורא בעיניו (בקריאת עיניים), לא המקרה שבו הוא אומר מילים אבל לא יכול לשמוע בגלל רעש סביבתי. אבל זה נשאר לא ברור.

הלכה יא – דקדוק באותיות

"ויהיה מדקדק באותיותיה"

דברי הרמב"ם: "ויהיה מדקדק באותיותיה."

פשט: לא לומר במהירות ולבלוע מילים, אלא להוציא בבירור כל אות.

חידושי: זה ענין של כבוד הקריאה – כמו מי שקורא שירה או בדחן שאומר דברים יפים, הוא יותר מקפיד על הקריאה. זה לא רק כי אפשר לטעות, אלא מעלה מיוחדת של כבוד.

"שלא ירפה החזק ולא יחזק הרפה"

דברי הרמב"ם: "שלא ירפה החזק ולא יחזק הרפה."

פשט: כ"ף עם דגש (פ) לא תהפוך לכ"ף רפה (כ), ולהיפך. כך גם עם ב' וב', וכדומה.

"ולא יניד הנח ולא יניח הנע"

דברי הרמב"ם: "ולא יניד הנח ולא יניח הנע."

פשט: שווא נע עושה חצי תנועה, שווא נח לא אומרים כלום. צריך לדעת איזה הוא איזה.

חידושים:

1. הטרימינולוגיה של הרמב"ם: הרמב"ם קורא לשווא נע "נוע ונד" – שווא שנע, ושווא נח – שנח.

2. הרמב"ם בפירושו המשניות אומר שכללי הדקדוק אי אפשר לכתוב בספר, צריך ללמוד אותם מרב (בעל פה).

3. הטעמים לא עוזרים לשווא נע/נח: הטעמים (סימני הניגון) עוזרים לדגש, מלעיל/מלרע, אבל לא לשווא נע/נח – לכן צריך לדעת את הכללים (למשל, תחילת מילה היא בדרך כלל שווא נע).

"לפיכך צריך ליהרהר בין כל שתי אותיות הדומות"

דברי הרמב"ם: "לפיכך צריך ליהרהר בין כל שתי אותיות הדומות."

1. **שאלה מעשית:** מי אומר שהתרגום שלך נכון? הרמב"ם לא אומר שאפשר לומר סתם ביטוי שהוא "מועמד" לתרגום — צריך לומר מדוקדק, את המילים הנכונות.

2. **הראב"ד חולק:** הראב"ד אומר: "לכל הלשונות פירושים לעברית, ומה ידקדק עוד אחר פירושו?" — אם אומרים את הפשט בשפה אחרת, מה עוד צריך להיות מדקדק? הראב"ד לא חשב שיתכן שמתרגמים ולא יוצאים — אצלו, אם "קורא בכל לשון" פירושו שאפשר לומר פשט בכל לשון, זה מספיק.

3. **שני הראשונים (רמב"ם וראב"ד) מניחים** שכאשר מישוהו אומר תרגום, הוא אומר תרגום — יכול להיות תרגום אחר, אבל מי אומר שצריך דווקא את התרגום הנכון ביותר?

4. **בוודאי עדיף ללמוד לשון הקודש,** אבל למי שבאמת לא יכול (בעל תשובה וכדומה), יוצא בשפה אחרת.

5. **השגת הראב"ד על שינויים באותיות:** הראב"ד אומר "ויתן יוד וה"א כלשון תורה אלף" — אבל זה לא מובן בכירור. נשאלת השאלה: הרי ה"א היא נח, איך זה "פחות נח"?

הלכה יא (המשך) — הקורא למפרע

דברי הרמב"ם: "הקורא למפרע לא יצא. במה דברים אמורים? בסדר הפסוקים. המקדים פרשה לפרשה, אף על פי שאינו רשאי, אני אומר שיצא, לפי שאין סמיכה להן בתורה."

פשט: מי שקורא פסוקים הפוך (הפסוק השני לפני הראשון) לא יצא. אבל מי שאומר פרשה שלמה לפני פרשה אחרת (למשל "והיה אם שמוע" לפני "ואהבת"), אף על פי שלכתחילה אסור, בדיעבד יצא.

חידושים:

1. **הלשון "אני אומר":** הרמב"ם משתמש כאן בלשון "אני אומר" — מעניין, כי יש לו כבר לשון "נראה לי". מדוע הוא אומר כאן "אני אומר" במקום "נראה לי"?

2. **סברת הרמב"ם: "לפי שאין סמיכה להן בתורה"** — שלוש הפרשיות של קריאת שמע לא עומדות זו ליד זו בתורה. "שמע" נמצא בואתחנן, "והיה אם שמוע" נמצא מאוחר יותר (אבל לא מיד אחריו, יש פרשיות ביניהם), ו"ואמר" נמצא בפרשת שלח. בסך הכל חכמים אספו שלוש פרשיות שלא עומדות ביחד — לכן זה לא כמו הפיכת סדר של תורה, אלא סדר שחכמים קבעו. בתוך פרשה אחת הפסוקים אכן עומדים בסדר בתורה, והפיכתם היא למפרע.

הלכה יא (המשך) — קרא פסוק וחזר וקראו / קרא מלה אחת וכפלה

דברי הרמב"ם: "קרא פסוק וחזר וקראו פעם שניה הרי זה מגונה." ו"קרא מלה אחת וכפלה — משתקין אותו", כי זה מראה כמו שתי רשויות.

פשט: לחזור על פסוק פעמיים מגונה. לחזור על מילה פעמיים גרוע עוד יותר — משתקים אותו.

חידושים:

1. **מדוע חזרה על פסוק מגונה?** שני פשטים: (1) פשט הבית שמואל — זה מראה שהוא לא מאמין שהוא כבר סיים בפעם הראשונה. (2) פשט פשוט — זה פשוט לא דרך, אומרים פעם אחת, מה עושה הפעם השנייה?

2. **השוואה להלכות מקוואות:** הרמב"ם אומר גם בהלכות מקוואות: "הטובל פעמיים במקוה הרי זה מגונה" — אותו עיקרון, שלא מאמינים שהפעם הראשונה עשתה את שלה.

3. **הרמב"ם לא אומר** שאם מישוהו חושב שלא כיוון, יחזור — לא כתוב כאן שצריך לחזור.

פשט: כאשר מילה אחת מסתיימת באותה אות שמתחילה המילה הבאה, צריך לעשות הפסקה קטנה. למשל "בכל לבבך" — לא בללוע למ"ד אחת.

חידוש: ב"הדומות" כמו פ"א ופ"א — יכול להיות שבתקופת הרמב"ם (ובתקופת הגמרא) היגו פ"א רפה ופ"א חזק באופן דומה יותר, מה שהופך את הדין ליותר רלוונטי.

"וצריך להבהיר הזי"ן של תזכרו"

דברי הרמב"ם: "וצריך להבהיר הזי"ן של תזכרו."

פשט: כאשר אומרים במהירות, הזי"ן יכולה להפוך לשי"ן או סמ"ך, וזה יכול להישמע כמו "תשכרו" — שיכול להיות מלשון "שכר" (פרס), כמו "עושה על מנת לקבל פרס".

חידוש: זי"ן קרובה לשי"ן או סמ"ך בהגייה, לכן צריך להדגיש במודע.

"וצריך להאריך בדל"ת של אחד"

דברי הרמב"ם: "וצריך להאריך בדל"ת של אחד, כדי שימליכהו על השמים ועל הארץ ועל ארבע רוחות."

פשט: באמירת "אחד" יחשוב שהוא ממליך את הקב"ה על שמים, ארץ, וכל ארבע הרוחות.

חידושים:

1. **המושג "ממליך":** הקב"ה הוא הריבון (הבעלים האמיתי), אבל "ממליך" פירושו שהאדם עושה אותו למלך — הוא נזכר ומכריז שהוא הריבון. "מלך" הוא משל אנושי — הקב"ה הוא הממציא הראשון והבעלים של הטבע, אבל דרך זה שהאדם זוכר זאת, "הוא נעשה מלך" בתודעת האדם.

2. **"אחד" פירושו:** בסך הכל רמז שאין שום כוח שני בשום פינה בעולם.

3. **שאלה מעשית — איך להאריך בדל"ת:** דל"ת אשכנזית (כמו T) אי אפשר להאריך, כי היא עוצרת את כל האוויר. רק אם דל"ת רפה (כמו "ד"/"D" או דומה ל-"th"), אפשר. הטעם העיקרי של "להאריך בדל"ת" הוא לכאורה להדגיש את הדל"ת שלא יטעה ברי"ש — ש"אחד" לא יישמע כמו "אחר" (חס ושלום "ה' אחר" או "אלהים אחרים"). לפי ההגייה שלנו שבה דל"ת ורי"ש שונות מאוד, זו בכלל לא בעיה.

4. **"שלטון המחשבה לא לוקח זמן":** הכוונה של "ממליך על השמים ועל הארץ ועל ארבע רוחות" לא לוקחת יותר מרגע קט — מחשבה עוברת מהר מאוד. לא צריך דווקא למשוך זמן רב.

5. **המנהג לומר "אחאאד":** העולם נוהג להאריך בין חי"ת לדל"ת עם צליל אל"ף נוסף ("אחאאד"), אבל זה מוסיף קמץ אחרי החי"ת שהוא "קצת מזור" — לא ברור מה הפשט בזה.

[דיגרסיה — דקדוק בדרך קריאה]

מסופר על רבי פישל הרשקוביץ, שאמר שהרבה פעמים כשמחמירים מפסידים. הוא נתן שני משלים: (1) פסח — כשמלאים את הפה בשני כיתים ובולעים, זו לא דרך אכילה, זה נקרא דחיסה, ולא יוצאים. (2) קריאת שמע — כשמישוהו אומר "ו-י-ה-ה-בי" (מושך מאוד), זו לא דרך קריאה. קריאת שמע צריכה להיות גם בדרך קריאה. הענין של דקדוק הוא דרך כבוד, לא הפרזה — לא צריך לקחת עוד שתי שניות לכל אות.

הלכה יא (המשך) — קריאת שמע בכל לשון

דברי הרמב"ם: "קורא את שמע בכל לשון שהוא מכירה. הקורא בכל לשון צריך להזהר מדברי שיבוש שבאותו הלשון ומדקדק באותו הלשון כמו שמדקדק בלשון הקודש."

פשט: אפשר לקרוא קריאת שמע בשפות אחרות, אבל צריך להיות מדקדק באותה שפה כמו שמדקדקים בלשון הקודש — אסור שיהיה שיבוש.

חידושים:

פשט: מי שטעה באמצע קריאת שמע (מילה לא נכונה, מילה שכחה), לא צריך להתחיל מהתחלה, אלא לחזור למקום הטעות ומשם להמשיך.

חידוש: "אי אפשר לחזור להתחיל מאות אלף – מהמקום שבו טעית, עשה תשובה והמשיך." הוא צריך אבל לומר על הסדר מהמקום הזה.

הלכה יד – נעלם ממנו מפרשה לפרשה

דברי הרמב"ם: "נעלם ממנו מפרשה לפרשה – חוזר לפרק ראשון. טעה באמצע הפרק ולא ידע היכן טעה – חוזר לראש הפרק. הוא קורא 'וכתבתם' ואינו יודע אם 'וכתבתם' שב'שמע' או 'וכתבתם' שב'יהיה אם שמוע' – חוזר ל'וכתבתם' שב'שמע'".

פשט: מי שאינו יודע באיזו פרשה הוא נמצא – חוזר לפרק הראשון. מי שאינו יודע היכן באמצע הפרק הוא טעה – חוזר לתחילת הפרק. ב"וכתבתם" – חוזר ל"וכתבתם" הראשון (בשמע).

חידושים:

1. **ספק דאורייתא:** זה פשוט ספק דאורייתא – הוא עדיין באמצע מצוות קריאת שמע, לכן מחמירים.

2. **"שמע" בוודאי אמר:** כאשר הוא יודע שהוא נמצא בין פרשה לפרשה (הוא זוכר שהתחיל והוא לא באמצע פסוק), פשוט ש"שמע" כבר אמר, לכן הוא חוזר ל"ואהבת".

הלכה טו – הרגל לשונו הולך

דברי הרמב"ם: כאשר הוא כבר אמר "למען ירבו" – הרגל לשונו הולך – אפשר לסמוך על כך שהוא נמצא במקום הנכון.

חידושים:

1. **הדרך הרגילה של קריאת שמע:** מהכלל "הרגל לשונו הולך" רואים שהאופן הרגיל של קריאת קריאת שמע הוא ש"הלשון כבר יודעת מעצמה" – צריך כוונה בפסוק הראשון, אבל השאר הולך בהרגל.

2. **[דיגרסיה – חסידי קוצק:]** הכלל של "הרגל לשונו" עומד בניגוד לאידיאל שצריך להתפלל "כל פעם כאילו לא התפללת לפני כן". זו מדרגה, תפילה חשובה – "חסידי קוצק חס ושלום לא הולך בהרגל, הכל מגיע אליו חדש". אבל הרמב"ם מתחשב באדם הרגיל שלשונו הולכת אוטומטית. "אולי אפילו חסידי קוצק באמת כן היה

להם הרגל – הם רק מעמידים פנים".

הלכה טז – הלכות הפסק בקריאת שמע

דברי הרמב"ם: "היה קורא ופגע באחר, או פגעו בו – בין הפרקים פוסק ומתחיל ושואל בשלום מי שחייב בכבודו, כגון אביו ורבו או מי שגדול ממנו בחכמה. באמצע הפרק – פוסק מפני מי שהוא ירא ממנו, כגון מלך או אנס וכיוצא בהן. מי שחייב בכבודו, כגון אב ואם ורבו – אם נתן לו שלום תחילה, פוסק ומשיב לו שלום".

פשט: בין הפרקים מותר להתחיל לתת שלום למי שחייב בכבודו (אב, רב, גדול בחכמה). באמצע פרק מותר להפסיק רק למי שירא ממנו (מלך, אנס), אבל לכבוד לבד – רק להשיב כאשר האחר נתן שלום תחילה.

חידושים:

1. **צריך להפסיק, לא רק מותר:** מה שכתוב "פוסק ושואל בשלום" פירושו לא רק שמותר – אלא שצריך להפסיק. היום אף אחד לא מקפיד על ההלכה הזו – שבאמצע קריאת שמע (בין הפרקים) יתנו שלום לרבים. אבל לפי ההלכה צריך באמת.

2. **המקום היחיד שבו נוהגים:** היישום המעשי היחיד היום הוא כאשר העולם אומר קדושה (קדוש קדוש קדוש) – הפוסקים אומרים שזה דומה לשלום לרב.

4. **"קרא מלה אחת וכפלה" – מדוע זה גרוע יותר?** כי זה נשמע כמו שתי רשויות (שני כוחות). נשאלת השאלה: "שמע" עצמו הוא רק מילה ליהודי ("שמע ישראל"), איך זה מראה שתי רשויות? אולי הכוונה "השם השם" – או אולי הכוונה על כל המילים, "שמע שמע", "אלקינו אלקינו". זה נשאר לא ברור.

הלכה יא (המשך) – הקורא לסירוגין

דברי הרמב"ם: "הקורא לסירוגין יצא, ואפילו שהיה בין סרוג לסרוג כדי לגמור את כולה... והוא שיקרא על הסדר."

פשט: מי שקורא קריאת שמע חלקים חלקים עם הפסקות ביניהם, אפילו אם שתק זמן כזה שמספיק לסיים את כל קריאת שמע, יצא – רק אם קורא על הסדר.

חידושים:

1. **"סרוג" מוסבר** כלשון של חלקים – הוא עושה חלק חלק (מסריגה/תפירה של חלקים יחד).

2. **קושיא: מדוע "והוא שיקרא על הסדר"?** הרי הרמב"ם כבר אמר קודם שאם קורא פרשיות לא על הסדר גם יצא – מדוע הוא אומר כאן "והוא שיקרא על הסדר"? התירוץ: כאן הוא מדבר על הסדר בתוך הפסוקים של פרשה, לא על סדר הפרשיות. בתוך פרשה צריך לקרוא על הסדר (כפי שאמר קודם שלמפרע בפסוקים לא יצא).

הלכה יא (המשך) – קראה מתנמנם

דברי הרמב"ם: "קראה מתנמנם יצא. ומהו מתנמנם? שאינו לא ער ולא ישן... ובלבד שיהא ער בפסוק ראשון."

פשט: מי שקורא קריאת שמע מנמנם (לא לגמרי ער, לא לגמרי ישן) יצא – אבל הוא צריך להיות ער בפסוק הראשון.

חידושים:

1. זה כמו לומר בלי כוונה, שיוצא בדיעבד – אבל הפסוק הראשון צריך כוונה. זה יכול להיות מקור לפשט שאמרנו קודם על הצער (שרק הפסוק הראשון צריך כוונה), אבל אלו שתי הלכות נפרדות.

הלכה יב – ספק קרא קריאת שמע

דברי הרמב"ם: "ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא – חוזר וקורא ומברך לפניה ולאחריה. אבל אם יודע שקרא ומסופק אם בירך – אינו חוזר ומברך."

פשט: מי שאינו זוכר אם קרא קריאת שמע, צריך לקרוא שוב עם כל הברכות. אבל מי שידוע שקרא קריאת שמע, רק מסופק אם בירך – לא צריך לחזור ולברך.

חידושים:

1. **ספק דאורייתא לחומרא עם ברכות:** מדוע אומרים גם את הברכות כשחוזרים על קריאת שמע מספק – הרי הברכות הן רק מדרבנן? התירוץ: כאשר חייב לקרוא קריאת שמע (מדאורייתא), חכמים קבעו שהאופן שבו מקיימים את המצווה הוא עם ברכות. הברכות אינן דרבנן נפרד, אלא הן "האריזה של הדאורייתא" – הפורמט שבו מקיימים את המצווה דאורייתא. לכן, כאשר חייב לקרוא מספק, זה בא אוטומטית עם הברכות.

2. **ספק ברכות לקולא:** אבל כאשר הוא יודע שכבר קרא קריאת שמע, ורק הברכות בספק – אז הברכות הן דרבנן רגיל, וספק דרבנן לקולא.

הלכה יג – קרא וטעה

דברי הרמב"ם: "קרא וטעה – יחזור למקום שטעה."

חידושים:

1. "בין ויאמר לאמת ויצייב": הרמב"ם מונה את המקום בין "ויאמר" ל"אמת ויצייב" כ"בין הפרקים" – אבל "ה' אלקיכם אמת" עם "ויצייב" עושים ריווח ביניהם, שהוא באמת אמצע הפרק.
2. **המנהג שלנו הפוך:** המנהג שלנו הוא שההפסק הגדול ביותר הוא דווקא ב"אמת ויצייב" – מחכים לגדול שבקהל יסיים, כדי לומר קדיש ביחד. לא רוצים להפסיק בדיבור, אבל עושים הפסקת שתיקה ארוכה. זה "קצת מוזר".
3. **בעיה עם הנוסח שלנו – "אמת ויצייב":** לפי בעל התוספות (והגמרא) צריך לחבר "ה' אלקיכם אמת" – אבל נוסח הדפוס שלנו הולך "ה' אלקיכם אמת, ויצייב" – מה שעושה הפסק בין "אמת" ל"ויצייב". אין ברכה שמתחילה "ויצייב" לבד – זה לא הגיוני. הברכה מתחילה "אמת ויצייב". זה נשאר כבעיה פתוחה.

הערות כלליות

כל ההלכות הללו (הפסק, טעות, וכו') אינן קשורות ספציפית לתפילה בבית המדרש – הן מדברות על אדם שקורא קריאת שמע בביתו או בדרך. בבית המדרש אין מצב שבו הרב יחכה לך, כי הרב חייב לבית המדרש. אבל גם היום יכול להיות שמישהו קורא קריאת שמע ומישהו נכנס – אז צריך לדעת את ההלכות.

3. **מדוע הרב מותר לתת שלום באמצע קריאת שמע:** הרב מותר – הוא לא חייב לחכות. התלמיד חייב להשיב, אבל הרב מותר להתחיל.
4. **[דיגרוסיה – יעקב אבינו ויוסף]:** כאשר יעקב אבינו שמע שיוסף הוא מלך, הוא חשב – "עכשיו זו ההזדמנות הראשונה שלי לקיים את המצווה, אני אקדים לו בשלומי בין פרק לפרק." זה מראה שהרב/אב מותר להתחיל.
5. **ירושלמי – ר' שמעון:** הירושלמי אומר: "צריך לשאול בשלום אדם שהוא גדול בתורה" – רואים שחייב, אפילו באמצע קריאת שמע.
6. **יראה מול כבוד:** "יראה" באמצע פרק פירושו באמת שהאחר יזיק לו (מלך, אנס) – לא יראת הכבוד. לאב יש גם יראה, אבל זו יראת הכבוד, לא היראה שהרמב"ם מדבר עליה כאן.
7. **מצב מעשי:** כאשר יהודי נמצא בין הפרקים ורבו נכנס – הוא יכול לסיים במהירות את הפרק, ללכת לרב, לומר שלום עליכם, ולהזכיר שהוא באמצע קריאת שמע.

הלכה יז – בין הפרקים: היכן מותר להפסיק

דברי הרמב"ם: "ועונה להם בין הפרקים: בין ברכה ראשונה לשניה, בין שניה לשמע, בין שמע ליהיה אם שמע, בין והיה אם שמע ויאמר, בין ויאמר לאמת ויצייב. באמצע הפרק – לא יפסיק אלא לשלום מי שהוא ירא ממנו, אלא לשלום נכבד."

תמלול מלא**לשון הרמב"ם**

כן, בואו נראה ארבע אמות. אומר הרמב"ם, "הקורא שמע ולא כיוון לבו", הוא לא כיוון את לבו, הוא לא התרכז, בואו נקרא לזה עכשיו, בפסוק קריאת שמע, "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". הוא לא חשב על המילים, "לא יצא ידי חובתו", הוא לא יצא ידי חובת מצוות קריאת שמע.

המורה נבוכים על כוונה

הוא מציין שהמורה נבוכים אומר על כך דברים יפים מאוד. הוא אומר, הוא מדבר שם שאדם השלם צריך להתרגל להסיר את כל המחשבות, כל המחשבות האחרות, ולהתרכז, להיות בריכוז מלא כשקורא קריאת שמע. והוא אומר, לא רק אופן של כוונה, אלא שתעמיק בחשיבה במה שפירוש המילים "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", כי המילה שהקב"ה הוא אחד יש רמות של יותר ויותר עומק במה שפירוש המילה אחד.

דיון: מה הרמה הבסיסית של כוונה?

דובר 1: כן, אבל אני לא יודע אם זה הפירוש. זה על פי מוסר. הבסיס בסיס הוא פשוט שיש ייחוד השם, כמו שאמרנו קודם. אבל אפילו זה, "כיוון לבו" כאן לא פירושו שהוא חשב על הקב"ה. "כיוון לבו" פירושו שהוא יודע שהוא עושה את מצוות קריאת שמע. זה אני חושב פשוט על פי הלכה.

דובר 2: יכול להיות, כי אתה אומר שכתוב במורה נבוכים זה יותר. אבל יכול להיות, כי קודם הוא אמר יפה ייחוד השם, יכול להיות שלא מספיק שאני יודע שאני אומר עכשיו מילים שזה ייחוד השם, אלא צריך לחשוב על ייחוד השם.

דובר 1: כן, אבל לא כתוב. הרמב"ם לא אומר "לא חשב פירוש המילות" או "לא ידע מה ייחודו" וכדומה. מה שכתוב כאן פשוט במשנה, הדוגמה שהמשנה נותנת, כן, הוא עוד יביא את הדוגמה בהלכה הבאה. הדוגמה שיש לנו כאן מ"לא כיוון" היא אם הוא "קורא למגיה", הוא לא תופס שהוא קורא קריאת שמע. הוא קורא סתם, הוא לומד, אבל הוא לא יודע שהוא קורא קריאת שמע. בוודאי יש הרבה רמות, אבל פשוט פשוט זה אני חושב רק זה.

דובר 2: אבל אני חושב שזה יפה, שכשמדברים על ייחוד השם, אם בראש שלך יש כמו שכתוב בשיעור, אתה חושב על הקב"ה ועוד משהו, חסר בייחוד. כל הרעיון של ייחוד, אז "כיוון לבו", זה הרי לכאורה ההלכה.

דובר 1: כן, אוקיי, מדברים עכשיו על ההלכה.

רמב"ם הלכות קריאת שמע, פרק ב – כוונה ועמידה בקריאת שמע**הקדמה לשיעור**

בוקר טוב. אנחנו הולכים ללמוד רמב"ם, ספר אהבה, פרק שני מהלכות קריאת שמע. שיעורנו היום נתרם על ידי ידידנו החשוב, נשיא מכון קרן תורה וחכמה, הרב החסיד ר' יואל ורצברגר, ממנו ילמדו וכן יעשו. מי שרוצה לתרום שיעורים, שיוודע לנו באחת הדרכים, וכך יוכל להיות שותף בהרצת התורה. יש גם כנראה קישור בעמוד של השיעור, צריך להיות אפשר לשלוח ישירות מי שרוצה לשלוח, ולזכות בכל הזכויות.

אז בפרק הראשון מהלכות קריאת שמע למדנו את עיקר מצוות הלכות קריאת שמע, שצריך לקרוא בזמן קריאת שמע, הברכות שלפניה ולאחריה, וכן הלאה. וכאן אנחנו הולכים ללמוד יותר פרטי דינים של אופנים איך יוצאים או לא יוצאים ידי חובת מצוות קריאת שמע, או איך מכובד לקרוא קריאת שמע, או ראוי לקרוא קריאת שמע, וכן הלאה.

הלכה א – דין כוונה בקריאת שמע**מה פירוש כוונה?**

הדבר הראשון שנלמד הוא על דבר שנקרא כוונה. לא ברור מה פירוש המילה כוונה כאן, אני לא יודע בדיוק מה לומר. אבל קודם בואו נלמד מתי צריך להיות כוונה בקריאת שמע. כלומר, כוונה, חשבתי כשראיתי את המילה "ולא כיוון לבו" בהלכות נביאות גם הרמב"ם אמר, שלבו יהיה פנוי, שלא יהיה עסוק בדברים אחרים, שיוכל להתרכז. אבל זה נראה בעצם בהלכה הבאה, שם יעמוד על כך שאם הוא הולך בדרך, צריך לעמוד. אבל כאן, כוונה, אני חושב שפשוט פשוט כוונה כאן פירושו שצריך לדעת שהוא קורא קריאת שמע, לא שהוא קורא סתם כמו שהוא מגיה או שהוא אומר סתם.

כן, ובגמרא רואים שיש שלוש רמות של... יש הרבה פעמים אנשים שואלים, קראתי, אני באמצע בית המדרש להתפלל, והוסח דעתי. לכאורה זה עדיין לא נקרא "לא כיוון". "לא כיוון" כאן פירושו ממש כשהוא כותב ספר תורה והוא קורא את המילים שהוא כותב, כשהוא ממש לא התכוון לקריאה. זה אומר שיש חוסר כוונה, ויש אפילו עוד פחות "לא כיוון לבו". אבל על כל פנים, בואו נלמד בפנים ברמב"ם. לא כתוב כל כך ברור מה פירוש כוונה.

חוזר לעצמו, הוא בעל קורא כזה, או אני יודע מה, הוא עושה את זה. הוא חוזר לעצמו כדי לזכור את הטעמים. מה הוא עושה עכשיו? הוא יודע מה הוא מתכוון? הוא מחזיק לפני האף שלו את מה שהוא מתכוון. הוא בכלל לא עכשיו קורא בתורה, הוא בכלל לא עכשיו קורא קריאת שמע, הוא עכשיו קורא את התחינות. זו פעולה אחרת. צריך שאדע? לא. חוץ מזה, מה שאני עושה חומש, זה כיוון לכו, יש לי בדעתי שאני עכשיו קורא קריאת שמע. זה פשוט, הוא עושה את הפעולה להוציא כמו שעושים אותה. הוא עושה את אותה הפעולה, הוא צריך לזכור אותה. אותה פעולה בגשמיות שאדם עושה יכולה להיות לה שתי משמעויות.

יסוד: אותה פעולה יכולה להיות לה שתי משמעויות

למדנו באחרים... איפה למדנו את זה? אני לא יודע, למדנו את זה ברמב"ם כבר, אבל ב... בהלכות שבת, בסוכה? כן, יותר בהלכות... בפרק שמיני דיברנו על כך.

כשאדם עושה משהו, כן, אומרים משל שאדם עומד בתחנת האוטובוס. מה הוא עושה? אחד מחכה שהאוטובוס יבוא. שני, בעצם הוא בדרך לעשות מצוה, הוא עוסק במצוה. שלישי בכלל נמשך, הוא הלך לתחנת האוטובוס לחכות, הוא מתכוון לקרוא קריאת שמע. הגשמיות, החיצונית, נראית אותו דבר, אבל לא רק שהכוונה שונה, שיש לו בראש משהו אחר, הפעולה היא מעשה אחר לגמרי, הוא עושה משהו אחר. אותו דבר אני אומר כאן, מישוהו קורא את התורה, הוא קורא את התורה, הוא לא קורא קריאת שמע. הוא קורא קריאת שמע, זה דבר, הוא מתכוון לקרוא קריאת שמע.

נפקא מינה למעשה

אז רק זה בטוח שכשיהודי עומד עם טלית ותפילין בבית המדרש והוא קורא קריאת שמע, בטוח שזו כוונה. מה שאנשים אומרים שאין להם כוונה, הם מתכוונים שאין להם את המדרגה הגבוהה יותר של כוונה, שזה אכן חשוב מאוד, חשוב מאוד. אמת. אבל אם זה בדיוק כזה... כמו שהוא אומר, מישוהו הוא בעל קורא, אז זה קורה. בואו נאמר, זו פרשת ואתחנן, ואני קורא "שמע", וזה בדיוק זמן קריאת שמע, אבל לא היה לי בדעתי עכשיו אני קורא קריאת שמע, היה לי בדעתי אני מתכוון לקריאה. או שסופר מגיה את התורה, זו הדוגמה שזה לא כוונה. אבל הלאה, כאן הרמב"ם נכנס מאיזו עמידה אדם צריך להיות בקריאת שמע.

הלכה ב – עמידה בקריאת שמע

ההלכה: אפשר לקרוא בכל עמידה

אומר הרמב"ם, **"כל אדם קורא כדרכו, בין עומד בין מהלך, בין שוכב בין רוכב על גבי בהמה"**. באיזו עמידה שהוא, ואני חושב שהגמרא אומרת זאת גם, **"בשוכב קאימא חכמים"**, אין חילוק אם יושבים, אם עומדים, אפשר לקרוא קריאת שמע.

אילו עמידות אסורות

אבל איך לא? **"ואסור לקרות קריאת שמע"**, כתוב שלכאורה, **"ואסור"** פירושו לא שלא יוצאים ידי קריאת שמע, אלא שזה לא מכובד, זה לא לכתחילה לקרוא קריאת שמע כשהוא שוכב עם הפנים למטה, **"מוטה בקרקע"**, כשהראש קבור באדמה, או **"מושלך על גבו"**, או להיפך, כשהוא שוכב על גבו **"ופניו למעלה"**, והפנים שלו למעלה. כמו שהגמרא אומרת את הסיבה, כי הוא יכול לבוא לידי גנאי. אלו לא דרכים מכובדות לקרוא קריאת שמע. אני חושב שזה לא דין מעכב, כי כתוב **"ואסור"**, זה לא מכובד.

"אבל קורא הוא ושוכב על צדו". אבל שוכב, הבעיה היא לא שוכב, אלא הבעיה היא איך הוא שוכב. שתי הדרכים הן לא דרכים מכובדות.

דין בעל בשר או חולה

אומר הרמב"ם, **"מפני מה אמרתי שאם היה בעל בשר הרבה ואינו יכול להסב על צדו"**, מישוהו שהוא בעל בשר וקשה לו לשכב על הצד, או שקשה לו, או שהוא חולה, ממילא קשה לו לזוז, לחולה קשה לזוז במיטה, **"נוטה מעט על צדו וקורא"**. הוא יזוז קצת לצד ויקרא. הוא מתכוון לומר, כי זה לא מעכב, זה רק ענין של כבוד, ממילא אם זה כל כך קשה לך, לא חסר כל כך כבוד, כי כשישוהו יודע שהוא לא מתהפך לקריאת שמע, הוא שוכב

החילוק בין הפסוק הראשון לשאר

הוא נכנס הלאה **"ושאר"**, אבל שני החלקים האחרים, **"והיה אם שמע"** ו**"ויאמר"**. אפילו שאר הפרשה הראשונה עצמה, השאר של קריאת שמע, **"ואהבת"**, **"והיה אם שמע"**. הם למדו שיש בעצם רק שלוש פרשיות, אז **"שמע"** ו**"ואהבת"** זו פרשה אחת, אבל לגבי זה יש כן חילוק. כך דיברנו, לפי מה שהרמב"ם פוסק יש מחלוקת בגמרא, תנאים ואמוראים על כך, אבל לפי מה שהרמב"ם פוסק רק בפרשה הראשונה צריך כוונה, בשאר אפילו אם לא כיוון הוא יצא. אבל הוא צריך לכוון.

הדוגמה של "קורא בתורה כדרכה"

כך אומר הרמב"ם, **"הלא כיוון"** לא פירושו רק לומר... הוא אומר זאת בבירור, זה לא פירושו רק לומר כשלא היה לו ממש בדעתו **"קבלת עול מלכות שמים"**, אלא אפילו **"לא כיוון"** פירושו שהוא בכלל לא היה שם, הוא לא חשב שהוא עושה עכשיו מצוות קריאת שמע. למשל, **"היה קורא בתורה כדרכה"**, הוא קורא את התורה, הקריאה של משנה תורה, הוא קורא את כל ספר דברים, ובתוכו יש את שלוש הפרשיות.

דובר 2: אה, זה לא צריך להיות כסדרן? כלומר הרמב"ם אמר כן קודם שלפחות כסדרן צריך להיות.

דובר 1: אוקיי, או **"הגיעה הפרשה אלא בעונת קריאה"**, בזמן קריאת שמע, בבוקר בשעה הראשונה מהשעות או מה, הגיע לו ספר, הגיע לפרשיות, והוא קורא אותן, הוא יצא בזה ידי מצוות קריאת שמע כי הוא אמר את המילים.

אבל כמו שאמרנו, שבפסוק הראשון צריך כן להיות **"וישוב ויכוון בפרק ראשון"**, שבפסוק הראשון כשהוא עבר בתורה הוא כיוון, ואחר כך אפילו אם לא כיוון הוא יצא.

חידוש: יכול להיות דין בפסוק "שמע ישראל" עצמו

אני חושב לעצמי, זה מחשבה מעניינת, יכול להיות שזה אפילו לא דין בקריאת שמע, יכול להיות שזה דין בפסוק **"שמע ישראל"**, שאסור לומר את המילה **"שמע ישראל"** בלי כוונה. אתה מדבר הרי על יהודי שמכוון, הוא מגיה את התורה.

דובר 2: לא, אני חושב, זה אפילו לא כמו האמת, אדם מגיה את התורה, הוא מגיה מקומות אחרים בתורה וזה לא נותן לו רעד, נו. אבל כשהוא קורא **"שמע ישראל"**, אלו מילים קדושות.

דובר 1: כן, אבל זה אני זוכר משלובר שכשזה לא בשעת הקריאה, כשזה לא בזמן קריאת שמע הוא לא צריך, להיפך, כלומר לא כתוב שהוא לא צריך, אבל הוא לא צריך, הוא מגיה בתורה.

דובר 2: למה יקרה דבר כזה שאדם עומד באמצע להגיה והוא לא חושב על קריאת שמע? למה הוא לא יחשוב על שמע? אני חושב, הוא לא מתכוון לחשוב על יחוד השם.

דובר 1: אה, בשעת הקריאה פירושו שהוא צריך לכוון לצאת ידי חובת קריאת שמע. כן, בשעת הקריאה הוא כן היה לו בדעתו שהוא רוצה לקיים את מצוות קריאת שמע. אוקיי, טוב מאוד.

שלוש רמות של כוונה

כמו שדיברנו, אמת שיש שלוש רמות אפשר לומר של כוונה. יש את הכוונה הבסיסית ביותר שאני עושה עכשיו מצוה. ידיעה שאני עושה עכשיו מצוה. זו הרי רמה לפני זה. יש רמה של ממש בזיכרון, ויש רמה של ייחוד, שלא יחשוב כלל על משהו אחר. יש אפילו רמה אפס, שאני חושב שכאן מדברים באמת, כי לא כתוב **"כיוון לבו לצאת ידי חובתו"**. יש רמה לפני זה, שפירושה שהוא לא יודע שהוא עושה את זה. הוא עושה את זה כמו פעולה שנקראת קריאת שמע.

משל מהתוקע

או למשל בתקיעה, למשל, בואו נראה יותר פשוט. שיעור תקיעה, כן? הוא לומד את הטעמים, למשל. מישוהו לומד את הטעמים, הוא אפילו לא קורא בתורה, הוא לומד עכשיו. הוא חוזר לעצמו, בואו נראה קורא בתורה. הוא

מתכוון. הוא מתכוון באופן שהגמרא מדברת, שהיה מישוהו שהיה לו גבאי, חבר, הוא אומר לו, "תוודא שאני קורא קריאת שמע", אז הוא מצער. אבל שזו תהיה הלכה חדשה בתורה, שזו מצווה תמידית, שכאשר רואים יהודי ישן בזמן קריאת שמע צריך להעיר אותו, אני לא רואה שיש מקור כזה לדבר. זה צריך להיות חלש מאוד.

אני כן יכול להבין למה הגר"א משנה ברורה אומר מה שהוא אומר, כי אנחנו עדיין לא ראינו את הדבר שיוצאים קריאת שמע רק באמירת פסוק ראשון. בפסוק ראשון אנחנו עדיין לא יצאנו מצוות קריאת שמע. יש עניין שיוצאים מצוות קריאת שמע שיש לך אפשרות לומר רק פסוק ראשון. ולמה פסוק ראשון כן? כי הוא חשוב יותר. הפסוק הראשון חשוב יותר, יש כבר שלוש הלכות שהפסוק הראשון חשוב יותר.

הפסוק הראשון, אפילו אתה ישן, צריך לחשוב שזו טירחה גדולה. תדמין שהמשגיח היה עוקב אחר ההלכה של הרמב"ם, כן? המשגיח הולך בישיבה, והוא רודף שהעולם יקום. הוא הולך לכל בחור ואומר, "אמור שמע ישראל". זה לוקח רק שלוש שניות. אמור את הפסוק הראשון ותמשיך לישון. זה מה שהרמב"ם אומר שצריך לעשות. יודע מה? בואו נאמין שהבחור אומר את השאר מתנמנם. זה מה שעושים.

דיגרסיה: מה משמעות "מצער"?

מה שעושים, עניין אחד של מצער, זה אף אחד לא מקיים, אני מתכוון שבראש השנה כל מוסף יש דין של פסוק ראשון של קריאת שמע, שאתה אומר מלכות, זכרונות, שופרות. ואז פירוש "עורו ישנים משנתכם", מצערים אדם, תוקעים לו בשופר, מעירים אותו. אני מתכוון שזה בדרך דרוש. מה זה מצער? כאן רואים שזה מצער. אוקיי, מצער פירושו לומר שמעוררים, עושים אותו...

דובר 2:

כן, כבר מעורר מוסף הזכיר לי את ההוא, כשהוא למד בחובת התשובה, ואנחנו הולכים ללמוד את זה שוב בקרוב בחובת המחשבה.

דובר 1:

כן, אני יודע, אני מנסה מאוד למצוא זכות על הבחורים שישנים. רבי יצחק בתוספות אומר ששינה היא דבר טוב, אבל מי שסובר ששינה היא לא דבר טוב... רבי אלעזר אומר שהם ישנים שמונה שעות. יודע מה אני אומר?

דובר 2:

כן.

דובר 1:

בכל אופן, צריך להיות מדויק.

הלכה ד: מי שהיה עוסק במלאכה — מפסיק עד שיקרא פרשה ראשונה

דובר 1:

אז עכשיו אנחנו הולכים ללמוד הלאה, על אופן שאפשר לעשות קריאת שמע בזמן שעושים דברים אחרים. אה, כאן רואים כן, שיש עניין של קריאת עראי. בואו נראה.

אומר הוא הלאה, **מי שהיה עוסק במלאכה**, מישוהו שנמצא באמצע עבודה, **מפסיק עד שיקרא פרשה ראשונה כולה**. הוא צריך להפסיק עד שהוא קורא לא פסוק ראשון, אלא הוא צריך לקרוא "שמע" ו"ואהבת".

דיוק: המציאות המעשית

אה, כאן צריך גם להיות מדויק. בדרך כלל, מתי הולכים לעבודה? אחרי חצות היום הולכים לעבודה, נכון? אחרי כמה דקות, אחרי חצי שעה, אני יודע, מגיע זמן קריאת שמע. מה הוא עושה? הוא עוצר לשלושים שניות, כן? הקריאה לוקחת לא יותר משש דקות, עם כל הברכות זה לוקח רק שש דקות. אז הוא עוצר לשלושים שניות והוא אומר "שמע" ו"ואהבת", הפרשה הראשונה. את השאר הוא כבר אומר בזמן.

וכן האומניו, כתוב שאומנים הם אנשים שעובדים לא עבור אחרים, אבל הם עדיין עוסקים בעבודה. הם לא עבדים, לא שכירים, אבל הם אומנים, הם

בדרך של גנאי, אבל חולה שוכב כך כי אין לו ברירה, אז מספיק שהוא מתכופף קצת.

דובר 2: יכול להיות שזו דרך של פריצות, כמו שגוי שוכב בחוף, משהו כזה, הוא מתמתח. יכול להיות שאני לא יודע מאיפה צריך להגיע לנושא, זה יותר שזו לא דרך מכובדת של שכיבה לקריאת שמע.

הלכה ג — לעמוד בפסוק הראשון

אומר הרמב"ם הלאה, **"מי שהיה מהלך על רגליו"**, מישוהו עומד באמצע הליכה, הוא כבר אמר קודם במהלך, אוקיי, בואו נראה. טוב מאוד. אבל, אפשר אמנם לקרוא קריאת שמע בהליכה, אבל הפסוק הראשון, יכול להיות כי צריך להיות בכונה מלאה, הוא יעמוד, **"עומד בפסוק ראשון"**. זה קשור לכוונה או שזה ענין של כבוד? אני לא יודע. לכאורה זו כוונה, כי **"שאר קורא וימלוך"**, את השאר אפשר כן לקרוא כשהולכים. כלומר, כשהולכים קשה להתרכז, כן, רואים לפעמים כאן, לפעמים כאן, הולכים, מוסחים את הדעת. אבל פסוק ראשון צריך להיות במקום אחד.

דיני קריאת שמע: הלכות שינה, עבודה וצרכי ציבור

הלכה ג: היה ישן — מצערים אותו עד שיקרא פסוק ראשון

דובר 1:

או יכול להיות שזה ענין של כבוד. אלו בעצם עוד שתי הלכות שבהן שונה הפסוק הראשון מהפסוקים האחרים, נכון?

דובר 2:

כן.

דובר 1:

היה ישן, אדם ישן, מצערים אותו, בדרך כלל אסור להעיר אדם ולצער אותו, אבל כאן זו מצוה, שכן יטלטלו אותו קצת, **ומעירים אותו עד שיקרא פסוק ראשון**, מעירים אותו עד שיקרא את הפסוק הראשון, כי את הפסוק הראשון צריך להיות ער לגמרי. אבל את השאר אפשר לומר בנמנם.

קושיה: מה פירוש "מתנמנם"?

אפשר להיות כי הוא מתנמנם. אם הוא מתנמנם, הוא לא צריך לומר את שאר הפסוקים, רק "שמע ישראל". מה הפירוש ברמב"ם? זה דוחק גדול מאוד שהמפרשים לא היו מרוצים ממנו. למעשה, לא רק שאני לא יודע איפה כתוב שהוא אומר את השאר מתנמנם, אני לא יודע מה פירוש שהוא אומר את השאר מתנמנם. יהודי שמתנמנם הוא ישן.

תאר לעצמך את המעשה, הוא אומר "שמע ישראל", אוקיי, הוא צריך לקרוא אותו לשמה, כלומר זה דבר פשוט.

דובר 2:

לא, לא מדברים כאן על ישן לגמרי לגמרי. מתנמנם פירושו שהוא מנמנם. אתה יושב במכונית, הוא מנמנם.

דובר 1:

הוא הולך להגדיר את המתנמנם. לא כתוב. **"היה ישן"**, יהודי שישן. אומר הרמב"ם, זה בא ממעשה בגמרא, שהיה מישוהו, רב נחמן היה לו עבד דורו, רב נחמן אמר לו, את הפסוק הראשון תעיר אותי, את השאר לא תצער אותי. וכך מספרת הגמרא גם על אחר, "לא יצער הרב שלו". משמע בפשטות שהוא לא יוצא, הוא הלך לישון, הוא אמר "שמע ישראל" והוא הלך לישון והמשיך הלאה.

אני לא יודע בדיוק מה המציאות של מתנמנם. בכלל, מתנמנם לא פירושו שהוא אומר כל מילה שלישית, הוא לא הולך לתת שיעור ולומר הכל. זה מה שאני חושב.

חידוש: אין חיוב להעיר אדם ישן

דיני קריאת שמע: עוסק בצרכי רבים, זמן קריאה, וכבוד הקריאה

לא רק זאת, אלא שאני לא רואה שהרמב"ם אומר שיש חיוב, כשרואים יהודי ישן בזמן קריאת שמע שצריך ללכת ולהעיר אותו. זה לא מה שהוא

הלאה אומר הרמב"ם, שיש עוד סוג של אומנים, יש עוסק במלאכתו, ויש אומנים. ועכשיו יש עוד סוג של אומנים, אנשים שהאומנות שלהם היא ללמוד תורה. אוי, אוי, יש עולם התורה, ללמוד תורה. הוא גם צריך ללמוד תורה, הוא אמר שצריך ללמוד תורה ביום ובלילה. הוא צריך לעשות ברכת התורה לפני כן, ראית כבר את זה?

דובר 2:

הוא כבר עשה אולי ברכה לפני כן.

דובר 1:

אוקיי, בכל מקרה. איפה זה נאמר? הוא אומר שלפני התפילה אין צריך להפסיק ללמוד. קריאת שמע חשובה יותר, כמו שזו מצווה בשעתה, **מפסיקין לקריאת שמע**. זו גמרא רחבה. הגמרא אומרת שלפני התפילה, מזמור, לא להפסיק ללמוד. לימוד תורה חשוב יותר מתפילה. אבל קריאת שמע חשובה הרבה יותר מתלמוד תורה. וגם לכן הברכות. **פוסק הוא יפסיק, וקורא, והוא יקרא קריאת שמע עם ברכות לפני ולאחריה**. טוב מאוד.

הלכה ה (המשך): עוסק בצרכי רבים — לא יפסיק

דובר 1:

אבל מה אם הוא עוסק במצווה גדולה יותר מתלמוד תורה? מה זה דבר חשוב יותר? צרכי רבים. אם הוא עוסק בצרכי רבים, אדם עוסק בצרכי רבים. למשל, הוא הולך לעשות עירוב. כן, הוא עושה עירוב. זה לא אומר דווקא שצרכי רבים פירושו מצוות שהוא עושה. אפילו הוא הולך לשדל את ראש העיר שילאה ליהודים למכור חמץ.

דובר 2:

כן, אבל הייתי אומר שצרכי רבים לא חייב להיות שכל פעולה היא עבור כל הרבים. משהו, יהודי שיושב ומקבל פתקאות, שהוא שומע צרות ישראל, הוא שומע אדם אחד בכל פעם, אבל זה אומר שהוא עוסק בצרכי רבים.

דובר 1:

לא, הדוגמה של הגמרא היא עירוב, אבל צרכי רבים יכול גם להיות אדם אחד בכל פעם, אבל העיסוק שלו הוא צרכי רבים. יכול גם להיות. הגמרא מדברת על דיינים, בית הדין יושב, בכלל, הוא עושה תקנות, הוא דואג לצרכי ציבור.

דובר 2:

כן, כן.

דובר 1:

אז **לא יפסיק**, הוא לא יפסיק לקריאת שמע, כי צרכי רבים כן דוחה. טוב מאוד. הוא מביא לשון התוספות: "**דאיכא למימר דלא יפסיק כלל, אלא יסיים מלאכתו**". צרכי רבים זה תמיד מאוד חשוב. זה כיבוד אב ואם, כיבוד כוח נפש, עושים הפסקה, הולכים רק להתפלל, על הפשט הזה זה לא כל כך רציני, סתם, תחזור. מאוד חשוב.

חיבור לרמב"ם בהלכות תשובה

זה מה שהרמב"ם אומר בהלכות תשובה, שכאשר... רבים זה תמיד מאוד חשוב. כשמבזים רבים לא עוזרת תשובה, כי לרבים יש כוח גדול. **אלא נבוז, יגמור עסקיו**, הוא יסיים את העיסוק בצרכי ציבור, **ואז הוא יקרא, אם נשאר עיקר, אם נשאר זמן**. אם הוא היה צריך לעסוק עד שעבר הזמן, עבר הזמן.

דיגרסיה: ר' טוביה זילבר מוויליאמסבורג

יש בווייליאמסבורג יהודי, צדיק, רבי, הוא נקרא ר' טוביה זילבר, עובד ה' גדול, יהודי חסידי. שמעתי שמישהו ליווה אותו פעם, הוא היה עסוק, אני לא יודע, לגייס כסף עבור יהודי. הוא אמר, מי שעוד לא פיספס אפילו מנחה כי הוא היה כל כך עסוק בצרכי רבים, הוא לא אוהב ישראל. צריך לפעמים להשקיע כל כך, שמשכחים מכל העולם.

דובר 2:

עושים עבודה. אומן פירושו כמו נגר, כאלה. אומן, מישהו שעושה עבודה מקצועית, הוא צריך **להתבטל מעבודתו בפרשה ראשונה**, בפרשה הראשונה, ב"שמע" ו"ואהבת", **כדי שלא תהא קריאתה עראי**. כלומר, הוא לא יכול לעשות כי הוא עובד, כי הוא עושה דברים, כי זה ייקרא קריאת עראי.

חידוש: הבדל בין כוונה וקריאת עראי

מעניין, קודם הוא קרא למילה כוונה. כוונה היא פסוק ראשון, אבל פרשה ראשונה יש כאן משהו עניין של קריאת עראי. זה דבר חדש. יש לזה קשר כמו שאמרת, יש עניין של כבוד. אני מתכוון ככה. שזה לא יהיה הדבר השני שהוא עושה, לא בזמן העבודה.

וגם, כמו שהרב מברדיטשוב אמר, שהוא... בזמן שהוא משמן את הגלגלים.

דובר 2:

לא, קודם הוא עושה את זה.

דובר 1:

עכשיו, את הפרשה הראשונה לא עושים בזמן שהוא משמן את הגלגלים.

דובר 2:

לא, אבל השאר, את הנותר, כן יכולים לקרוא את הנותר תוך כדי שמירה, והלאה, כי הוא עוסק במלאכתו.

דובר 1:

לא, טוב.

אפילו העומד בראש אילן או בראש הכותל

אומר הרמב"ם הלאה, **אפילו העומד בראש אילן או בראש הכותל**, האומן, הוא עומד במצב קשה, סתם שהוא עובד קשה מאוד, הוא עומד בראש אילן או בראש הכותל. היית חושב שאין לו ישוב הדעת, הוא טרוד. אומר הוא, לא, הוא טרוד. כשהוא מחזיק שעון בידו והוא מתקן את השעון, כן. אבל הוא עומד שם למעלה על הסולם, גם את הפרשה הראשונה צריך להפסיק. אבל את הנותר, **קורא במקומו**, הוא יכול לקרוא שם כי הוא עומד על הגג, **וברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם**, אנחנו יכולים גם לעשות ברכות קריאת שמע כי הוא עובד.

זה הלכות של מי שעובד. אם צריך לדעת מי שעובד, היום המנהג ללכת לעבוד אחרי התפילה, אמת, שאז זה נורמלי. אבל ברוך השם שאנחנו לא צריכים ללכת לעבוד בנץ החמה. מי שעובד בנץ החמה אין לו נשמה? אחר יש לו כן נשמה? הוא פטור.

חידוש: לימוד לזמנים שלנו

אבל יש גם לימוד בדרך אחרת, מישהו שאומר, נו, אני לא יכול ללכת לבית הכנסת. אוקיי, אז תתפלל איפה שאתה, גם הקב"ה מקבל את התפילה כך יותר. את הפרשה הראשונה הוא יעצור, אחר כך הוא כבר יכול לומר בזמן ש... סתם יהודי, כל יהודי יכול קריאת שמע, הוא יכול לומר את זה תוך כדי שהוא עושה את עבודתו, לא משנה מה. אין לו סדר.

דובר 2:

לא, כאן רואים שאין לו סדר. הוא יכול לומר את זה.

קושיה: תורה שבעל פה

דובר 1:

דבר אחד, שאלה, אסור לומר תורה שבעל פה, כי כתוב שקריאת שמע כן מותר. זה מאוד חזק, כי זה דברים של קדושה. אני מתכוון שכאש... אדם עומד בראש אילן או בראש הכותל, אני אומר שדווקא אז צריך לומר קריאת שמע, זה מצב של סכנה. אפילו גנב כשהוא עומד למעלה על ה... איך הוא פורץ פנימה, הוא חייב בקריאת שמע. עכשיו הוא קורא את קריאת שמע שלו, הוא מגיע המשטרה.

הלכה ה: עוסק בתלמוד תורה — מפסיקין לקריאת שמע

דובר 1:

קראו קריאת שמע, אבל אי אפשר לעשות הלכה, הם היו פטורים. אה, אבל הוא הריח מהינוקא, כן. כתוב מעשה כזה.

רמ"א: עוסק באכילה, במרחץ, בתספורת, מעבד עורות, עוסק בדין — גומר

כבר, אומר הרמ"א הלאה, או היה עוסק באכילה, כאן מדברים על אדם שעוסק בצרכי עצמו, בצרכי גופו. כן, טוב. הוא עוסק באכילה, או שהיה במרחץ, או שהיה עוסק בתספורת, להסתפר לכבוד יום טוב, או שהיה מעבד עורות, הוא עוסק בפרנסתו, להכין עור, או שהיה עוסק בדין, או שהוא עוסק בדין תורה. אה, דין תורה זה לא צרכי רבים? יש לו דין תורה לעצמו, או אל תאום, לא הדיין, אולי הדיין זה באמת נקרא צרכי רבים. אוקיי. **גומר**, הוא יסיים מה שהוא נמצא באמצע, הוא לא צריך לעצור.

"הגיע זמנה" — הוא התחיל בהיתר

הוא מתכוון שהוא התחיל בהיתר? הוא התחיל כשהגיע הזמן, הוא יכול לסיים. אבל יש כן עניין, כמו שיש לנו בסייעתא דשמיא, שכאשר זה זמן קריאה, הוא פוסק, הוא צריך לעצור מה שהוא נמצא באמצע לעשות ולקרוא את קריאת שמע. רבי שלי ז"ל, המשיב, הוא עשה דבר טוב מאוד. אבל מה באמת הפשט של נהי טרם? למה לא לומר לכתחילה שאדם צריך לעצור לעשות מה שיש לו לעשות ולתפוס מצווה בשעתה? כן, לא חייבים, יש מה לומר מה הוא צריך לומר. ויש חלילה אין מפסיקין, זו לשון הגמרא, חלילה אין מפסיקין. פשט, אם אדם התחיל, לכתחילה אסור להתחיל. למה אסור להתחיל?

הרמב"ם: ואין מתחילין לאכול עד שיגיע זמן קריאת שמע

קצת אחרת, ראיתי את זה ברמב"ם. הרמב"ם אומר שם, ואין מתחילין לאכול עד שיגיע זמן קריאת שמע. אבל הוא מדבר כבר על הגיע זמנה, כבר התחילו. כל העניין הוא הגיע זמנה. מפסיקין, מדברים על כל הדברים האלה. **הגיע זמנה, הגיע זמנה**, כל ההלכות האלה מדברות על הגיע זמנה.

איזה זמן מתכוונים?

יכול להיות שמדברים כאן על זמן הקריאה לכתחילה, פירושו עד הנץ. אבל שלוש השעות, לכאורה, אם הוא עובר הזמן, בוודאי.

תרגום לעברית

בשם כן, מהו זמן קריאה? האם הכוונה לזמן קריאה שהוא לכתחילה, זה עד הנץ החמה. אבל אולי אם עבר שלוש שעות שפספס, זה רק כמו תלמוד תורה, אולי צריך כן. יכול להיות שזה פשוט כך, כי מרחץ לא נמשך שלוש שעות, או כי אכילה לא נמשכת שלוש שעות. זה כך עומד, שאתה מתייחס להשכמת הבוקר. בוודאי, זה הדבר. אותו דבר יכול להיות שם, כמה זמן נמשך קצת לפני הנץ? זה רק כמה דקות, אני יודע, חצי שעה.

טוב, אבל האיסור לעמוד, הוא לא צריך להפסיק, כלומר הוא לא צריך לבטל עכשיו את המצווה למהדרין לעשות בשעתה. הוא לא צריך להתחיל, הוא לא מתכוון שאפשר לבטל מצוות קריאת שמע לגמרי. לא, לא. זה אומר שהוא לא צריך בשביל הסך הכל. זה הרמב"ם, עובר מורה לעבור את הזמן, הוא משובת. זה בוודאי כך הוא משובת. אבל הדבר הוא לא ממלא למהדרין. במילים אחרות, אין להקדים את קריאת שמע להיות עסק אם זה כבר התחיל לפני כן.

רמב"ם: מי שירד לטבול — אם יכול לעלות ולהתכסות ולקרוא קודם שתנץ החמה

זה טוב. אומר הרמב"ם הלאה, מי שירד לטבול, עוד אופן שקורה שאדם ירד. מקוואות הם עמוקים, כן, במיוחד פעם, באר, תמיד הלשון ירד, או מה שקורה עם המים. אם יכול לעלות, הוא הלך לטבול, כאן רואים יהודי ישר הולך מוקדם למקווה לפני קריאת שמע, או בעל קרי, או כן. אם יכול לעלות, הוא יכול לצאת מהמקווה, ולהתכסות ולקרוא קודם שתנץ החמה, יעלה ויתכסה ויקרא. וכאן רואים בבירור שמדברים על הנץ החמה, נכון? כלומר הוא כבר נץ החמה. ואם לאו, יתכסה במים שעומד בהן ויקרא. אם הוא לא יוכל לעשות בזמן שהוא בהידור, שיתכסה במים והוא יקרא.

כן, סיפר לי גיסי, הוא אמר שהוא היה אצל האדמו"ר מאמשינוב, שליחות, שיעזור איזה בחור להיכנס לשיבה, משהו כזה. והוא אומר, לרבי יש רק בעיה אחת, אני הולך כל כך הרבה זמן למלכה, ואחר כך אני הולך כל כך הרבה זמן למלכה.

דיני קריאת שמע: עוסק בצרכי רבים, זמן קריאה, וכבוד הקריאה

דיגרסיה: מעשיות על עוסק בצרכי רבים

שמעתי שמישהו ליווה פעם משהו, הוא היה עוסק, אני לא יודע, לגייס כסף עבורה. הוא אומר, מי שעוד לא פיספס אפילו מנחה כי הוא היה כל כך עוסק בצרכי רבים. הוא לא עובד ישראל, הוא צריך לפעמים להשקיע כל כך, ששוכחים כבר את כל העולם.

כן, סיפר לי גיסי, הוא אמר שהוא היה אצל האדמו"ר מאמשינוב, היה לו שליחות לעזור איזה בחור להיכנס לשיבה, משהו כזה. הוא אומר לרבי, "אין בעיה, אני הולך עכשיו להתפלל מנחה, ואחר כך אלך לעשות את השליחות." אמר לו הרבי, "אתה בטוח שאתה צריך עכשיו להתפלל מנחה? אולי זה קודם, צרכי רבים?" בגלל זה דווקא הוא כמעט לא מתפלל, כי הוא עוסק בצרכי רבים. זה האמת על פי הלכה. למה הוא מתפלל מאוחר יותר, זו קושיה, אבל זה שהוא לא מתפלל בזמנו זה בטוח.

וגם היה מעשה עם החפץ חיים, היתה אסיפה אצלו על איזה צורך רבים, ומישהו אמר, "נו, בואו נלך להתפלל מנחה." החפץ חיים לא נתן לו. הוא אומר, "הלו, זה דבר כזה שלא מפסיקים."

הבדל בין צרכי עצמו וצרכי רבים

אז, אנחנו צריכים באמת להבין, כאשר אדם עוסק בצרכים שלו, הוא צריך לקרוע ולהתפלל. מה קורה כאן? כי הוא עוסק באחר, הוא עושה עבודת ה'. כן, עבודת ה' היא הצורך הגדול ביותר. כאשר אדם רוצה להכניס את בנו שלו לשיבה, אוקיי, הוא גם אולי עוסק בצרכי רבים, כי זה בנו. אבל כשהוא להכניס את בנו של אחר לשיבה, הוא לא צריך להתפלל. כן, אני אומר. זה בטוח.

התירוח היחיד שאנשים אומרים היום הוא, "אוקיי, אותו עוסק בצרכי רבים, אבל אני הולך פעם לחופשה שלי, אני צריך גם לעסוק בשלו, הוא לא צריך להתפוצץ." כמו איך, למה לפי המצווה הקדושה של קריאת שמע הוא עוזר לו גם, הקב"ה צריך לפעול עליו. ובכל מקרה, ברצות ה' דרכי איש, אם הוא רוצה, אם לא, זה לא משהו שזה יהרג ואל יעבור, שצריך להשקיע כל כך בדברים כאלה. העולם עוסק בצרכי רבים, לא סתם מצוות דאורייתא. לכל הפחות יש הלכה שהוא צריך לקרוע.

צרכי רבים כולל אמירת שיעור

אנחנו לומדים עכשיו לפני הדבר ממש ערב פסח, ואני הייתי באמת מאוד עוסק בצרכי רבים, אבל ר' יצחק אומר לי שאפילו ללמד את השיעור זה גם צרכי רבים, והוא צודק.

יש מה ללמוד, הרמב"ן הוא ביד הנשיא, אם הוא אומר שיעור, למישהו יש שיעור בבוקר, או שהוא צריך להכין את השיעור, יכול גם להיות שהוא פטור, מבין? יש לנו רעיון כזה שצרכי רבים חייב להיות צדקה כזו, הוא חייב לעשות גם את המצוות הפרטיות יותר מאחר. מה שיכול להיות שמישהו למשל שצריך להכין שיעור, הוא לא הולך למניין, אין לו זמן, נניח, להתפלל בצניבור, דברים כאלה, כי יש לו את צרכי הרבים לעשות. יש תשובה מאוד יפה של חתם סופר על זה, על הפסוק ויסעו ממקום ה' מישראל, אבל בואו לא עכשיו, בואו נלמד הלאה.

כבר, צריך לדעת הלכה למעשה, אני רק אומר מה ההלכה היא, כבר, עוסק בצרכי רבים, אומר הרמ"א הלאה, הוא פטור.

מעשה מהזוהר: הכנסת כלה

כתוב בזוהר מעשה שהיה, החברים הלכו לעשות הכנסת כלה, והם לא קראו קריאת שמע שלושה ימים, ובא ינוקא, הוא הריח שהם לא קראו קריאת שמע, והוא אומר, כן, אתם באמת גדולי קדושה, אבל אתה יודע שהם לא

הוא אומר לך שני דברים שלא שייכים לפעולה, אבל זה מגנה את הפעולה. לא כל דבר שהוא מגונה ומשובח הוא מצווה או מעכב. זה אומר גם בהגדה, **הרי זה משובח** כלומר, זה דבר יפה, אני מסכים, זה ראוי לשבח, כמו שאומרים באנגלית, זה ראוי לשבח. אבל זה לא אומר שחייבים, יוצאים גם בלי זה. או להיפך, זה לא אומר שזה מעכב, אבל יש, איך אומרים, ראוי לגנאי, אני לא יודע, זה ראוי לגנאי, נכון? מגיע לו מכות, כמו שאמא שלי הייתה אומרת. זה היה רמב"ם, אבל לא מלקות. אבל מלקות שילך לקבל מכות.

קריאת שמע – הלכות הקריאה: דקדוק, השמעה, וכוונה

"ראוי לשבח" – המושג של "ראוי"

דובר 1:

לא כל דבר שהוא מגונה ולא משובח הוא מצווה או מעכב. זה אומר גם בהגדה, "ראוי לשבח", אני מתכוון לומר, זה דבר יפה, אני מסכים. זה "ראוי לשבח", כמו שאומרים באנגלית, זה "ראוי לשבח", ראוי לשבח, אבל זה לא אומר שחייבים, יוצאים גם בלי זה. או להיפך, זה לא אומר שזה מעכב, אבל זה לא... איך אומרים באנגלית? זה "ראוי לגנאי", נכון?

הלכה ח: "וצריך להשמיע לאזנו כשהוא קורא"

הלכת הרמב"ם

דובר 1:

אומר הלאה הרמב"ם, "וצריך להשמיע לאזנו כשהוא קורא". כשקורים קריאת שמע, צריך לומר את זה, לא... כי "קורא" יכול להיות שקורא בעיניים. זו גם דרך של "קורא", ולכאורה... יש מה שלמדתי קודם, "וראוי לכל קורא גדול וקטן שיאמר בקול רם", שהוא כן יוציא את המילים.

וכאן מביא הוא את המגיה, "קורא לגנאי", הגמרא אומרת את זה. אומר הרמב"ם, "וצריך להשמיע לאזנו כשהוא קורא, ואם לא השמיע לאזנו, יצא". אנשים לא יודעים את זה תמיד, ממלמלים. אני לא יודע, את זה צריך לדעת, צריך לדעת אם אתה צודק.

דיון: מה זה "לא השמיע לאזנו"?

דובר 1:

במילים אחרות, יש שתי רמות של "השמיע לאזנו", נכון? יש מי שמדבר בשקט מאוד, הוא לא יכול לשמוע את עצמו. אחר כך יש, כמו שאתה אומר, מי שקורא בעיניים, או אפשר לקרוא לזה במחשבה כמעט. השאלה היא, האם "לא השמיע לאזנו" הוא לאפוקי שהוא קורא בשקט מאוד, או לאפוקי שהוא קורא בעיניים?

אני חושב שברור שכשהוא קורא בשקט מאוד, הוא עדיין שומע. זה נקרא "השמיע לאזנו", הוא שומע משהו. לא, למשל, יש נפקא מינה, למשל, אדם נמצא בבית מדרש שכולם מתפללים בקול רם, והוא מתפלל בשקט. הוא מוציא את המילים, אבל הוא אומר בשקט מאוד, הוא לא יכול לשמוע את הקול שלו. זה בוודאי לא זה שהוא מתכוון. לכאורה הוא לא מתכוון לזה. "לא השמיע לאזנו" פירושו שהוא קורא בקריאת עיניים, הוא קורא בעיניים. כך אני חושב, אני לא בטוח, אבל כך אני חושב.

"קורא" בלשון חכמים – מלשון קריאה, לא מלשון קריאה

דובר 1:

אגב, בלשון חכמים כמעט אף פעם "קריאה" לא פירושה קריאה בעיניים. תמיד... "קרא ותוריק", הוא קרא מכתב. "קורא" פירושו תמיד, "קורא" הוא מלשון קריאה. "קורא הגבר" – התרגול לא קורא, התרגול צועק. "קורא" הוא תמיד מלשון קריאה, כמו להכריז, לא מלשון קריאה. וכשרוצים לומר קריאה, אומרים "לעיין". לעיין פירושו בעיניים, מסתכלים בעיניים. אני לא יודע, קרוב לשמוע שזה היה המשמעות. אולי עדיין זה אומר את זה, אני לא יודע.

הלכה ח (המשך): "ויהיה מדקדק באותיותיה"

הלכת הרמב"ם

באילו מים אפשר להתכסות?

אומר אבל הרמב"ם כך, באילו מים אפשר להתכסות במים. נכון, זה החידוש. סתם כך, כשאדם ערום אין כבוד לקרוא קריאת שמע. והרמב"ם עדיין לא פירט את זה. כאן איך שהוא אומר את זה. מה הוא אומר? באילו מים אפשר להתכסות? אומר, מים שהם שקופים אי אפשר, כי זה לא נקרא מכוסה. אומר, לא נכון להתכסות במים מלוכלכים, **במים שריחם רע, ובמי המשרה**, מים ששורים בהם דברים, גם מה שמלוכלך, **שערוותו נראית מהן**, לא שאחד יכול לראות, אבל זה נראה, זה לא כבוד אפילו כלפי עצמו. כן, זה הכבוד, כבוד המקום. כן, הם יעמדו עוד עניינים של כבוד.

חידוש: בדיעבד כדי שלא יעבור הזמן

אבל החידוש כאן הוא רק לגבי העובדה של זמן, שבאופן כזה שהוא באמת במקוה או בכל מקום שהוא הולך לטבול במים, והוא חושש שיעבור הזמן, מותר לו להשתמש בדבר הבדיעבד. באמת בדיעבד, לכאורה לכתחילה צריך להתלבש, אבל בדיעבד הוא יכול לקרוא קריאת שמע עוד במקוה מפני שהזמן עובר. זה עוד דבר שעושים כדי שלא יעבור הזמן. טוב מאוד.

רמב"ם: הקורא קריאת שמע – לא ירמוז בעיניו, שלא תהא קריאת עראי

עכשיו נלמד על מה צריך, איך צריך לקרוא את קריאת שמע עצמה. אומר הרמב"ם, **הקורא קריאת שמע**, איך הוא צריך לעשות את זה? בשעה שהוא קורא קריאת שמע הוא לא צריך להיות עסוק בשום דבר. כמו שעמד קודם **ויכוון לבו**, זה רק עמד על פסוק ראשון, אבל על כל פנים, זה עושה ענין של כבוד קריאת שמע. הוא לא צריך באותו זמן לנהל עסקים עם עיניו, עם פיו, לומר "כן, לא, כן". **לא ירמוז בעיניו**, הוא לא ירמוז בעיניו, **כדי שלא תהא קריאת עראי**. אז זו קריאת עראי. זה אומר שהוא עדיין עסוק במה שהוא מחזיק באמצע העסק שלו. הוא עומד בקופה, והוא עדיין מנהל את הקופה, רק לא עם פיו, כי פיו עסוק בקריאת שמע. זה אומר שקריאת שמע היא הדבר הפחות חשוב. הוא לא צריך לעשות את זה.

הבדל בין הדין ובראש האילן

זה מעניין, למשל, הוא כן יכול להישאר בראש האילן, וזה לא עושה קריאת עראי. לא צריך להבין שהוא נבוכ עובד קשה, והוא עומד באמת בראש האילן, אבל הוא עכשיו מכוון לבו. אבל כאן... גם זה רק הפרשה הראשונה שהוא לא צריך לעבוד. כאן מדברים על כל הפרשיות לכאורה, אבל מדברים על דברים שאין לו שום ענין, הוא יכול לעצור לכמה דקות את השיחה.

ואם עשה כן, אפילו יצא ידי חובתו, הרי זה מגונה

אומר, **ואם עשה כן, אפילו יצא ידי חובתו, הרי זה מגונה**. אז זה אומר שהיתר הוא כשאחד לא יהיה כשהוא אומן או כשהוא עושה את זה כחלק מפרנסתו. נגיד, הוא עובד בבנק, וכן, בדיוק כמו אומנים אחרים, דווקא אנשים, אולי מותר להם כן, כי כך למדנו קודם שאומן מותר...

האם נתקלת בנפקא מינה כזו? אני לא יודע. אני חושב שמי שעובד בבנק, הבנק צריך למחול לתת זמן לקריאת שמע קטנה. מה שאני מתכוון לומר, אבל קודם למדנו שאומן מותר לקרוא קריאת שמע כי הוא עושה את עבודתו. אז האדם שהוא חושב שזו העבודה שלו בבית הכנסת לנהל את הקופה, זו לא באמת העבודה שלך. אתה יכול ללכת הצידה ולקרוא קריאת שמע.

אממ, אז, לא, אוקיי. זו נפקא מינה יפה, לפי מה שאמרתי איפשהו. הוא אומר, **ואם עשה כן, אפילו יצא ידי חובתו, הרי זה מגונה**. אפילו הוא כן יצא, אה, טוב מאוד, מסתדר מאוד יפה. בעצם הוא יצא ידי חובתו, בדיוק כמו מי שעושה את זה כי הוא צריך לעשות פרנסה, בסדר. אבל מי שעושה כן, **הרי זה מגונה**. לא דבר יפה.

מה זה "קריאת עראי" ו"מגונה"?

קריאת עראי פירושו כפשוטו, הוא עושה שני דברים בבת אחת. **הרי זה מגונה** לא אומר שהקריאה מגונה, אלא שהאדם הוא אדם מגונה, שהוא בוחן אותו. זו לא דרך, כן.

בפשטות זה אומר שזו קריאה מגונה, זו לא דרך יפה לקרוא קריאת שמע. אה, מגונה זה אפילו... אה, אתה יכול לומר כך לפני תורה, **שמי שאמר רב לספר הרי זה משובח**. פשוט פשוט הוא, דבר אחד מגונה ודבר אחד משובח.

ומלרע, הרמב"ם לא מדבר על זה בכלל. אבל לשווא נע ושווא נח כמעט שום טעם לא עוזר, או בכלל לא, וצריך לדעת את הכללים. אבל כן, תחילת מילה היא תמיד שווא נע בדרך כלל. אותו דבר, זה יותר רגיל דגש, וכדומה.

"לפיכך צריך ליהזר בין כל שתי אותיות הדומות"

דובר 2:

אוקיי. לפיכך, אומר הרמב"ם, מפני שצריך לדקדק, זה עוד דבר. צריך לדקדק, זה עוד דבר. זה לא דווקא אחד. אבל אתה אומר שיש דבר שאתה אומר לפיכך מהרמב"ם.

דובר 1:

לא, לפיכך, כי צריך לדקדק, צריך בכלל לא להתאפק מלדקדק. אוקיי, ומה צריך לעשות? **צריך ליהזר בין כל שתי אותיות הדומות, שאחת מהן בסוף תיבה ואחת בתחילת תיבה הסמוכה לה.** יש שתי למ"דים, בכל, והמילה הבאה היא שוב לבכך. אז כשאומרים מהר, בכל לבכך, זה למ"ד אחד. **קורא בכל, ושוונה, וחוזר וקורא לבכך.** בכל לבכך. וכן **"ועבדתם מהרה"**, ושלא תיכנס מילה אחת לשנייה.

לחתוך פסוק זה יותר קשה, כי זה פ"א ופ"א. יכול להיות שבזמנו של הרמב"ם, הגמרא עומדת על זה, אמרו פ"א ופ"א באופן דומה.

הטעם של דקדוק – כבוד הקריאה

דובר 1:

מה הפשט של כל הדברים האלה? כי אתה יודע מה זה אומר. נראה שזה ענין של כבוד, שיאמרו את זה בכבוד. כמו מי שקורא שירה, הוא קורא משהו חשוב, זה לא כמו כשקורים סתם, אומרים מה שאומרים. אבל כשקורים משהו יפה, בדחן והוא אומר מילים יפות, אז הוא יותר מקפיד על הקריאה. זה ענין של כבוד הקריאה. זה לא כי הוא יטעה, זו מעלה אחרת כאן.

"וצריך להבהיר הזי"ן של תזכרו"

דובר 1:

הוא אומר הלאה, **"וצריך להבהיר הזי"ן של תזכרו"**, צריך להוציא את הזי"ן של תזכרו. למה? כי "שלא ישמע", אם אומרים את זה מאוד מהר יכול להישמע תזכרו, לא. הוא אומר, הוא הביא שיש לשונות אחרים על זה. יש מי שאומרים שאם אומרים מהר זה יכול להיות "תשכרו", שיחשבו שזה "עושה על מנת לקבל פרס", "למען תזכרו" לקבל שכר, משהו כזה. בקיצור, זי"ן קרוב לשי"ן או לסמ"ך, זה הדבר. צריך לומר "ז", כדי שיהיה ברור שזה תזכרו, שזה זי"ן.

"וצריך להאריך בדל"ת של אחד"

דובר 1:

"וצריך להאריך בדל"ת של אחד". למה הוא אומר "בדל"ת? אני לא יודע למה הוא קרא לזה כך. לא אפשר להאריך בדל"ת, כי דל"ת אשכנזי לא אפשר להאריך. אם זה דל"ת רפה, כמו "ז", אפשר, לא ממש, או כמו, אז אפשר. אבל דל"ת שמוציא קצת אוויר. הדל"ת שלנו עוצר את כל האוויר, לא אפשר להאריך.

על כל פנים, כמה זמן צריך להאריך? **"כדי שימליכהו"**, זה אומר שהוא יהיה ממליך ככונתו. בזמן האמירה הוא יחשוב שהוא ממליך את הקב"ה **"על השמים ועל הארץ ועל ארבע רוחות"**. זה לשון יפה מאוד, הוא ממליך את הקב"ה. זה אומר שהקב"ה הוא הריבון, אבל הדרך שבה הוא מלך, מלך הוא משל אנושי. המשמעות היא שהאדם עושה אותו למלך. הוא מכריז שהוא זוכר שהוא הריבון, ובכך הוא נעשה מלך. שהדרך שבה הקב"ה הוא הריבון היא יותר במציאות, ושהוא הממציא ראשון והוא בעל הבית על הטבע. ה"שהוא ממליך" אומר שהוא עושה אותו כמו להיות מלך, הוא עושה שהוא הוא. הוא מזכיר שהוא הוא.

כן, זה קשור ל"אחד", כי "אחד" מרמז בעצם שאין שני שיש לו יכולת או בשום פינה בעולם.

דיון: כמה זמן לוקחת הכוונה?

דובר 1:

עוד דבר, להיות מדקדק באותיותיה, לא רק מהר, לא לומר מאוד מהר, אלא שיהיה מדקדק באותיות, אם רוצים לצאת. זה הלכה למעשה, זה כנראה ענין של כבוד, כבוד ל... שני הדברים הם כנראה שמירה, שיהיו מדקדקים באותיותיה. זה הוא אמר, זה נאמר יפה.

הלכה ט: כיצד מדקדק?

"שלא ירפה החזק ולא יחזק הרפה"

דובר 1:

הוא מסביר, קודם כל, מה זה מדקדק? הוא מסביר, שלא ירפה החזק, לא לומר חלש מילים שצריך ללחוץ עליהן כן. מה זה ירפה? זה כמו כ', לא לומר כ', נכון? רפה וחזק. רפה זה מה שאנחנו קוראים דגש קל, אני חושב שזה המשמעות. כ"ף צריך להיות כ"ף, לא כ"ף, אם זה כתוב כך. ואותו דבר, חזק הרפה, דבר שצריך לומר כ', אומר כ'. או ב' ו-ו', ב' ו-ב'.

עוד דבר, ולא... אני חושב ששם אצל המרגלים שאלו, כן, החזק הוא הרפה. צריך לשמוע קריאת שמע.

"ולא יניד הנח ולא יניח הנע" – שווא נח ושווא נע

דובר 1:

הלאה, ולא יניד הנח ולא יניח הנע.

דובר 2:

אתה בעל קורא טוב יותר ממני, יש מילים ... פשוט, זה אומר שווא נח ושווא נע, נכון?

דובר 1:

לא יניד, הוא לא יעשה שווא נע... איך אנחנו קוראים לזה? שווא נח ושווא נע. הרמב"ם קורא לזה שווא נח, נוע ונד. יש שווא שאומרים, ויש שלא אומרים. כלומר, מה שעושה תנועה. יש שני שווא'ים אחרים, נכון?

דובר 2:

לא ב"א צריך לומר? שמעתי ששומעים את הא'.

דובר 1:

לא, איך זה נח ונד?

דובר 2:

הבאת דוגמה מקריאת שמע. דוגמה?

דובר 1:

כן, אבל זו תהיה דוגמה שנויה במחלוקת. למשל, "חספתם" או "חסף ותם"? שישמעו את הו'. לא אומרים "חסף ותם", רק כדי להבהיר. זה בוודאי לא שווא נע, אבל זו הייתה דוגמה של יניח הנע, של יניד הנח.

הרמב"ם אומר, הוא לא מבין למי זה נוגע. למשל, אומר הרמב"ם, כן, "לבו וכו'". יש מחלוקת מסוימת. לבכך, מה זה הדומות? שתי אותיות הדומות. יש מי שאומרים לבכך או לבכך. הרמב"ם אומר שהוא לא רואה שיהיה רע אם אומרים לבכך. אבל יש כן דברים... אוקיי, מהרמב"ם אומרים צריך לומר על פי דקדוק. הרמב"ם בפירושו המשניות אומר שהדברים האלה לא אפשר לכתוב בספר, צריך ללמוד אותם מרבי.

אבל זה אומר כפשוטו, שווא נע ושווא נח, לומר את הדרך הנכונה, לא לעשות שווא נע בשווא נח. למשל, אם היה כתוב לְכַבֵּד, לא לומר לְכַבֵּד. או להיפך, אם כתוב לְכַבֵּד, לפי מי שאומרים כך, לא לומר לְכַבֵּד, לא לְכַבֵּד.

דובר 2:

כן, שווא נח זה פשוט שזו תנועה. שווא נע זו תנועה, זה עושה כמו חצי סגול. שווא נח אומרים פשוט את המילה, לא אומרים תנועה, נכון?

דובר 1:

הסידורים של היום כבר כותבים בסימנים איזה שווא נע ואיזה שווא נח. הטעמים לא עוזרים לזה. הטעמים עוזרים לדגש, הטעמים עוזרים למלעיל

הוא אומר פשוט. הראב"ד לא חשב, לא עלה בדעתו בכלל שיכול להיות שאתה מתרגם ואתה לא יוצא. אם "קורא בכל לשון" הפירוש שאתה יכול לומר פשוט בכל לשון. כך אומר הראב"ד הקדוש.

אז יש אחרונים שאומרים את הבעיה שאתה אומר, אבל נראה לנו שההנחה של הראשונים, של הרמב"ם ושל הראב"ד, הכל היה שמישהו אומר תרגום, אומר תרגום. יכול להיות תרגום אחר, אוקיי, אז מי אומר שצריך לומר את התרגום הנכון ביותר? כך נראה לנו.

ושוב, מה אעשה? שלא יהיו חס ושלום רפורמים שמתפללים באנגלית. אני רק אומר מה ההלכה.

דובר 2: אתה יכול להסתכל בספר... לא, הרמב"ם אולי היה אומר כאן ש"קורא" פירושו שצריך באופן חיובי, כדי שאם הוא לא מבין לשון הקדוש, יאמר אחרת בשפה שהוא מבין?

דובר 1: לא, הוא לא אומר זאת. הוא אומר "ומאי"? מה עדיף זו שאלה אחרת. בוודאי עדיף ללמוד לשון הקדוש. אני מדבר על כל היהודים בכל הדורות, כביכול. בקיצור, משניהם. מישהו שבאמת לא יכול, או בעל תשובה לא יכול לקרוא וכדומה. אין ספק שיוצאים בלשון הקדוש.

הקורא למפרע — קריאה לא על הסדר

אוקיי, עוד הלכה, כן? כן. "הקורא למפרע".

אה, זה קשור למה שרצית לדעת. למדנו אצל הברכות שצריך להיות על הסדר. עכשיו צריך לראות מה הדין של קריאת שמע עצמה, האם צריך להיות על הסדר, איפה בדיוק כל הדברים.

אומר הרמב"ם, "הקורא למפרע", אם מישהו קורא למפרע. הרמב"ם הולך להסביר מה פירוש למפרע. "הפוך" — "לא יצא".

אומר הרמב"ם, מה אני מתכוון לומר? "במה דברים אמורים? בסדר הפסוקים".

כלומר, הוא אומר את הפסוק השני של "ואהבת" לפני הפסוק הראשון. "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך", "והיו הדברים האלה" אומר לפני המילים "ואהבת".

"אבל המקדים פרשה לפרשה", אבל אם הוא פשוט אמר "והיה אם שמוע" לפני שאמר "ואהבת", "אף על פי שאינו רשאי", אפילו לכתחילה אסור לעשות כך, כמו שהרמב"ם אמר קודם שזה לא על הסדר, "שמע" באה קודם, "אבל אני אומר שיצא".

זה אחד המקומות שהרמב"ם אומר "אני אומר". הוא אומר, "אני אומר יצא, לפי שאין סמיכה להן בתורה".

דיון: למה הרמב"ם אומר "אני אומר"?

דובר 2: מעניין, "אני אומר". זו לשון "נראה לי". מעניין, לשון אחרת. יש לו לשון "נראה לי", למה הוא אומר "אני אומר"?

דובר 1: "אני אומר", מה אומר הרמב"ם? מה לי באמצע פרשה? התורה עומדת על סדר מסוים, אתה הופך את הסדר. אתה אומר "ואהבת" לפני "שמע", אתה הולך נגד התורה. או אם היה אמת שלמשל "והיה אם שמוע" היתה עומדת מיד אחרי "ואהבת" בחומש, היית גם יכול להבין שאתה הולך נגד התורה.

אבל כאן, בעצם החכמים ליקטו שלוש פרשיות שלא עומדות אחת ליד השנייה. נכון ש"והיה אם שמוע" עומדת אחר כך, אבל לא מיד. בסדרים זו בעיה גדולה יותר. אם אתה מבין את הרמב"ם, אז אתה הופך את הזמן, אתה הופך... בכלל אין סדר. זה בעצם ליקוט פסוקים, ליקוט פרשיות, לא פסוקים.

בכלל, "ויאמר" עומדת בפרשת שלח לפני העולה, ונכון ש"ויאמר שמואל" עומדת בעיקר אחרי "ואהבת" שעומדת בואתחנן, אבל לא מיד אחר כך, עומדות באמצע עוד פרשיות. אז בעצם הוא עושה אחרת.

קרא פסוק וחזר וקראו — חזרה על פסוק

דובר 1:

אחר כך, כמה זמן זה לוקח? אני חושב שזה לא לוקח יותר מעשירית שנייה. אפילו כשאומרים דל"ת מהר כמונו. יכול להיות ש"להאריך בדל"ת" פירושו גם בעצם להבהיר את הדל"ת, אולי כאן, כי צריך לזכור שהדל"ת שלנו שונה מאוד מרי"ש. אבל דל"ת סופה לא כת', אלא יותר כמו ר', כמו כשאומרים באנגלית, אלה שמדברים אנגלית, לא היהודים החסידים אומרים... זה על T, אבל יש D'ים שאומרים כך, "rudder", "rudder" של ספינה, אומרים "rudder". זה כמעט רי"ש, רי"ש חזקה. אין לומר כך. צריך לומר את ה"אחד" כמו שאנחנו אומרים, לא משום ספק. אבל מזה עומד במקומות אחרים, אפשר לערבב "אחד" ו"אחר", "אלהים אחרים" או "אחד".

אז לכאורה ה"להאריך בדל"ת" פירושו לכאורה להדגיש את הדל"ת, שלא יטעה בו ברי"ש. כי אז היה גם כאילו "ה' אחר", איני יודע איזה דבר. אז יכול להיות שלפי איך שאנחנו אומרים, בכלל אין בעיה. כי "להאריך" לא חייב להיות שאתה דווקא מאריך, אתה צריך להבין, שלטון המחשבה לא לוקח זמן. כמה זמן לוקח? "אחד" הוא העשירית, כל העולם באחד... כמה זמן לוקח עוד שנייה לשמים לארץ לכל הרוחות? מחשבה הולכת מהר מאוד, זה לא דבר ריאלי.

אוקיי, אני חושב עכשיו שהפשט הוא שצריך להבחין מרי"ש, וממילא אנחנו יכולים זאת היטב. העולם נוהג לומר "אחאאד", אבל אז מוסיפים עוד אל"ף באמצע, איני יודע מה הפשט בזה. אבל בין החי"ת והדל"ת עושים כמו "אחאאד", כמו אל"ף. כן, מאריכים בנקודה, ועוד קמץ לפני חי"ת זה קצת מוזר. כמו שזה המנהג ברוב ההגדות, "אחד חכם". מעטים אומרים את הרמ"א הלאה. מה יודע האחד? האחד ראשון. אם יש חד, מעטים אומרים כמה הגדות.

"וצריך שלא יחטוף בחי"ת"

דובר 1:

ועוד דבר, "וצריך שלא יחטוף בחי"ת", שלא יאמר מהר את האחד, מחמת חטא, צריך לומר "איחוד". אם יש חטא, חס ושלום,

קריאת שמע בכל לשון, דיני למפרע, וספיקות בקריאה

קריאת שמע בכל לשון

הרמב"ם אומר: "קורא את שמע בכל לשון שהוא מכירה".

אפשר לקרוא קריאת שמע בשפות אחרות. טוב מאוד, אם למישהו אין עצבים שיקרא ביידיש.

אבל הנה הדבר, אבל מי אומר לך שהתרגום שלך טוב?

אומר הרמב"ם, השלב הבא הוא הולך, "הקורא בכל לשון צריך להזהר מדברי שיבוש שבאותו הלשון".

אם אתה קורא בשפה אחרת, אתה צריך לוודא שאתה מתרגם אותה, "ומדקדק באותו הלשון כמו שמדקדק בלשון הקודש".

כמו שכשמדברים לשון הקודש צריך לדקדק, צריך גם באותה שפה שלא יהיה שיבוש. הרמב"ם לא אומר שאתה יכול לומר משפט שיכול להיות מועמד לתרגום. אתה צריך לומר נכון, מדויק, את המילים הנכונות באנגלית.

דובר 2: לא, אבל איך יודעים באמת שהאדם יודע מה "ואהבת" פירושו?

דובר 1: "ואהבת" פירושו "and you should love". לא יכול להיות ספק.

השגת הראב"ד

אוקיי, הראב"ד הקדוש אכן חולק על זה. הראב"ד אומר להיפך, הראב"ד אומר שהוא לא מסכים אפילו עם החומרא של הרמב"ם. הרמב"ם אומר שצריך לדקדק באותו הלשון.

אומר הראב"ד, הוא לא מבין, "לכל הלשונות פירושם לעברית, ומה ידקדק עוד אחר פירושו?"

ספק קרא קריאת שמע — ספיקות בקריאה
אוקיי, עכשיו נלמד על ספיקות. מה הדין אם הוא שכח והוא לא זוכר, יש לו ספק האם קרא קריאת שמע, או שיש לו ספיקות מסוימים בפנים.

ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא, סתם כך הוא לא זוכר האם קרא קריאת שמע. מה הוא צריך לעשות? צריך לקרוא שוב. לכאורה יש כאן מצוות דאורייתא, שספק דאורייתא צריך להחמיר.

למה הוא קורא שוב? מה? עם הברכות, ומברך לפני ולאחריו. כי תראה מה, כשחייבים, אז זה בא עם הברכות. זה איך שקריאת שמע עובדת. החכמים אמרו כשאתה עושה קריאת שמע תעשה עם תקנות.

דובר 2: אה, הברכות הן מדרבנן והקריאת שמע היא דאורייתא? זה ספק דרבנן.

דובר 1: לא, זה בא שכשאתה עושה, מכיוון שאתה עושה עכשיו מדאורייתא...

הלכות קריאת שמע — ספק קרא, טעה, והפסק בקריאת שמע

הלכה יג — ספק קרא קריאת שמע

ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא — חוזר וקורא, ומברך לפני ולאחריה. אבל אם ידע שקרא, ונסתפק לו אם בירך לפני ולאחריה או לא בירך — אינו חוזר ומברך.

סתם כך, לא זוכר האם קראת קריאת שמע, צריך לעשות? צריך לקרוא שוב. לכאורה זו מצווה דאורייתא, שספק דאורייתא צריך להחמיר. למה הוא צריך לקרוא שוב? מה? עם הברכות, ומתיישבים מהדאורייתא.

חינוך: הברכות באות עם הדאורייתא

אבל כולם מודים שכשחייבים, אז זה בא עם הברכות. זה איך שקריאת שמע עובדת. יש לך עכשיו קריאת שמע, זה עם הברכות. טוב מאוד. החכמים אמרו, כשאתה עושה קריאת שמע, תעשה זאת עם הברכות. אה, הברכות הן מדרבנן והקריאת שמע היא דאורייתא? טוב מאוד. אבל הרבנן בא שכשאתה עושה זאת, מכיוון שאתה עכשיו מדאורייתא צריך לעשות זאת, זה לא דרבנן רגיל, זה דרבנן של איך לעשות את המצווה דאורייתא. זו האריזה לדאורייתא.

אבל אם יודע שקרא, הוא יודע שקרא קריאת שמע, רק הספק שלו הוא האם קיים את המצווה של ברכות קריאת שמע, אינו חוזר, הוא לא צריך להוסיף את הברכות, כי אז בוודאי הברכות כן דרבנן. טוב מאוד.

הלכה יד — קרא וטעה

קרא וטעה — יחזור למקום שטעה.

קרא וטעה, אדם קרא קריאת שמע והוא טעה. מה פירוש שהוא טעה? הוא התבלבל באמצע, הוא לא אמר טוב מילה, הוא אמר מילה במקום אחרת. כן. יחזור למקום שטעה, הוא לא צריך לחזור להתחיל מתחילת קריאת שמע, אלא יחזור למקום שבו טעה ומשם ילך הלאה. אה, הלאה הוא צריך לומר על הסדר. לכאורה זה כלל חשוב בכל החיים, אי אפשר לחזור להתחיל מאות אלף. מהמקום שבו טעית, עשה תשובה ולך הלאה. טוב מאוד.

נעלם ממנו מפרשה לפרשה

נעלם ממנו מפרשה לפרשה, מה פירוש נעלם ממנו? הטעות שלו התבלבלה, הוא לא זוכר איפה הטעות שלו היתה? הוא שכח, הוא שכח איזו פרשה הוא. אה, איפה הוא עומד. הוא עכשיו אמר... שתייהן מסתיימות "ובשעריך". הוא שומע את עצמו אומר את המילה "ובשעריך", האם אמרתי "ובשעריך" של "ואהבת" או של "והיה אם שמוע"? שתייהן סוף פרשה. לא, לא רק זה, הוא אפילו שכח האם אמר בכלל אולי רק את הברכה שלפניה עדיין, לא היה "ובשעריך". הוא יודע שאמרתי פרשה אחת, איני יודע איזו אמרתי.

אז התירוץ הפשוט הוא פשוט, שמע היה בוודאי כבר אמר, כי הוא נמצא בין פרשה לפרשה. הוא זוכר שהתחיל, והוא זוכר שהוא לא נמצא באמצע פסוק. אז חוזר לפרק ראשון, "ואהבת את ה' אלקיך". לכאורה זה צריך להיות כי

טוב מאוד. אומר הרמב"ם הלאה, "קרא פסוק וחזר וקראו פעם שניה", אדם קרא פסוק והוא אומר אותו שוב, כי הוא חושש שלא יצא למה, "הרי זה מגונה".

האדם מגונה, כי זה מראה שהוא לא מאמין שהוא כבר יצא באמירה הראשונה.

זה מה שבית שמואל אמר. פשוט פשוט הוא שזה לא דרך. הוא מצביע שהרמב"ם אומר בהלכות מקוואות, "הטובל פעמיים במקוה הרי זה מגונה". נכון. ולמה? איני יודע, כי זה כבר פעמיים אותו דבר, כי אתה לא מאמין שהקיום הוא עם אי קיום.

צריך להיות פשוט יותר. אולי זה הפשוט הפשוט, זה לא דרך. הוא אומר פעם אחת. למה פעמיים? מה עושה הפעם השנייה?

דובר 2: האם אפשר לומר... הוא לא אומר, אם משהו חושב שלא כיוון, לא כתוב כאן שהוא צריך לחזור. הפעם השנייה היא העיקר, כך?

דובר 1: טוב, לא כתוב. כתוב שהוא אומר פעמיים, ואין צורך לומר פעמיים, אומרים פעם אחת.

קרא מלה אחת וכפלה — חזרה על מילה

טוב מאוד. "קרא מלה אחת וכפלה", כשקוראים פסוק אחד, הפירוש כל "ואהבת", והוא אומר שוב את הפסוק "ואהבת", "הרי זה מגונה".

אבל "קרא מלה אחת וכפלה" זה עוד יותר חמור. כשמישהו אומר מילה, והוא חוזר שוב על המילה "שמע", הוא אומר שוב "שמע" בשעת קריאת שמע, אז זה עוד יותר חמור, משתקים אותו, אומרים לו שיפסיק. למה? כי זה יותר גרוע, כי זה כאילו הוא אומר שתי רשויות. הוא מראה שהוא אומר שיש לו שני שמע'ים, כך? כך זה נשמע.

דובר 2: אבל "שמע" אומרים לעם ישראל, "שמע ישראל", זה לא... אולי הוא מתכוון לומר "השם השם"?

דובר 1: הוא מתכוון לומר גם על שאר המילים, "שמע שמע", "אלקינו אלקינו". אלקינו, אולי זה מתכוון על כל המילים אומרים פעמיים. איני יודע.

הקורא לסירוגין — קריאה בחלקים

הלאה, הקורא לסירוגין, אם קוראים את המילים של קריאת שמע בחלקים, יצא, יצא. כלומר מפסיק באמצע, בעצם, נכון? עם הפסק. יוצא.

ולא רק שיוצא סתם עם חלקים קטנים, אפילו שהיה בין סרוג לסרוג כדי לגמור את כולה, אפילו אם הוא שתק, הוא התעכב בין חלק אחד לשני, לכאורה סרוג הוא לשון של חלקים, זה הפירוש. סרוג פירושו חלק, הוא עושה חלק חלק. סרוג הוא לשון של סרוג, של סריגה, מה שלא יהיה, תופרים ביחד חלקים? לא, כולו מוזר, איני יודע.

כדי לגמור את כולה, אפילו הוא עושה שהיה כל כך ארוכה כמו שלוקח לסיים את כולה, לומר שזה כבר ממש נעשה כמו שני דברים נפרדים, אבל עדיין יוצא. והוא שיקרא על הסדר, ורק אם הוא קורא על הסדר.

דובר 2: למה, הרמב"ם אמר קודם שאם קוראים לא על הסדר גם יוצאים?

דובר 1: אה, אולי כאן הוא מדבר הלאה על הסדר שאינו בפסוק. אה, נכון.

קראה מתנמנם — קריאה בתנמנם

אומר הרמב"ם הלאה, קראה מתנמנם, משהו קורא את קריאת שמע מתנמנם, מתנמנם, כן, לא ישן.

ומהו מתנמנם? אומר הרמב"ם, הוא שאינו לא ער ולא ישן, הוא לא לגמרי ער אבל הוא גם לא ישן לגמרי, כך מתנמנם. יצא, הוא יצא.

אכן, אם הוא אומר זאת, כל עוד הוא אומר החוצה, אפילו אם הוא אומר זאת באמצע הדרך לא שם, יצא, הוא יצא. כלומר כמו לומר בלי כוונה שיוצאים.

אבל הפרשה הראשונה צריכה כן להיות בכוונה, ובלבד שיהא ער בפסוק ראשון, אבל הפסוק הראשון צריך הוא כן להיות ער ולכוון.

דובר 2: כן, זה היה המקור לפשט שאמרנו קודם מהמצער, אבל זה שתי הלכות אחרות, אז איני יודע.

באמצע הפרק – רק מפני יראה

אבל אם הוא באמצע פרק, אז, הוא קורא והוא עומד באמצע פרק, אז הוא פוסק ומתחיל לשאול, אלא בשלום מי שחייב בכבודו. אז, באמצע הפרק, אסור להפסיק לכבוד. אבל למי מותר להפסיק? למי שאדם מפחד ממנו. גוי, מלך, מלך האומות, או גנב, אני יודע, אנס, וכיוצא בהן, אז כיון שהאדם מפחד ממנו, ומתירם לו להפסיק. היראה פירושה בוודאי לא שהוא הולך להרוג אותו אז, אני לא צריך להגיע לזה. זו רמה גדולה יותר של פחד מ... הוא לא יוכל להתרכז כראוי בהמשך התפילה. אז סיים מה שאתה צריך לעשות, וחזור להתכוון ולהתפלל כמו שצריך להיות.

אבל מי שחייב בכבודו... לא, יכול להיות שהלה יהיה... הלה... יכול להיות שיש כאן מלך, מישהו... הוא יזכור לעולם, הלה לא אמר לי שלום כשנכנסתי, והוא יעשה לו מיסים גדולים יותר, אני יודע מה.

אבל מי שחייב בכבודו, מי שהסיבה שאתה אומר לו שלום היא לא כי אתה מפחד ממנו, אלא סתם כי אתה מחויב בכבודו, כגון אב ואם ורבו, אז רק **אם נתן לו שלום תחילה, פוסק**, אז יפסיקו אפילו באמצע פרק, **ומשיב לו שלום**, ולהשיב שלום, אבל לא להתחיל.

הרב יכול לומר שלום באמצע קריאת שמע

טוב מאוד. זו ההלכה למעשה. נראה שהרב, למה הרב נותן שלום באמצע קריאת שמע? כך זה הולך, יש רבנים שנותנים שלום באמצע קריאת שמע. הרב לא יודע שזו קריאת שמע? אני לא יודע. הרב לא צריך? הרב יכול? אני שואל שאלה, הרב יכול? זה מה שהוא אומר, הרב יכול.

יכול להיות, כשיעקב אבינו שמע שבנו יוסף הוא מלך, הוא חשב, "עכשיו זו ההזדמנות הראשונה שלי לקיים את המצווה, אני אלך לפגוש אותו, ואני אקדים לו בשלומי בין פרק לפרק". זה טוב, הרב יכול.

הירושלמי אומר דווקא כמונו. כאן אמר ר' שמעון, צריך לשאול בשלום אדם שהוא גדול בתורה, רואים שמחויבים, אפילו באמצע קריאת שמע. בדיוק חשבת, האב יש לו גם יראה, אבל זו לא היראה הנכונה. יראה פירושה יראה מהמצווה. לא, יראה, כאן יראה פירושה דווקא שהלה יזיק לך, שזה מלך, אנס, אנס.

בין הפרקים – היכן מותר להפסיק

אומר הרמב"ם הלאה, "**ועונה להם בין הפרקים**". מה פירוש בין הפרקים? בין ברכה ראשונה לשנייה? הכוונה, קודם הוא אומר ברכות קריאת שמע, כן? בין ברכות קריאת שמע. בין שנייה לשמע, בין "אהבת עולם" ל"שמע". בין שמע ל"והיה אם שמע". בין "והיה אם שמע" ל"ויאמר". והרמב"ם מסיים, "**בין ויאמר לאמת ויצייב**". אמצע הפרק, כי "ה' אלקיכם אמת ויצייב" עושים הפסקה באמצע הפרק. **ולא יפסיק אלא לשלום נערה, אלא לשלום נכבד**.

בעיה עם הנוסח שלנו – "אמת ויצייב"

זה מעניין, כי המנהג שלנו הוא בדיוק להיפך, שהזמן היחיד שעושים הפסקה ארוכה הוא בין "אמת ויצייב" לכבוד הרב, שממתנינים לגדול שבקהל ישיבים וממתנינים לו עם קדיש. כי רוצים שכל אחד יהיה, לא רוצים להפסיק, לא לעשות הפסק בדיבור. אבל אתה צודק שזה קצת מוזר. ולא רק זה, זה קצת מטריד אותי, כי אני לא יודע מה בעל התוספות היה אומר על הנוסח שלנו. מה הפשט? אתה אומר "ה' אלקיכם", ואחר כך מתחילה ברכה חדשה, מתחיל "אמת ויצייב". נו, יש ענין לחבר את מה שכתוב "ה' אלקיכם אמת", עושים "ה' אלקיכם אמת ויצייב". אבל בעל התפילה, כולם, הנוסח של התפילה שלנו הולך "ה' אלקיכם אמת, ויצייב". אין ברכה שמתחילה ב"יצייב", זה לא הגיוני. מתחיל "אמת ויצייב". יש דבר של חיבור ה"יצייב" ל"אמת". אני לא יודע מה העצה, אבל יש בעיה.

סיום פרק ב'

נו, עד כאן פרק ב', למדנו איך צריך לקרוא קריאת שמע, חשוב מאוד. דרך אגב, כל ההלכות האלה לא קשורות להתפלל בבית המדרש וכדומה, אז יכול להיות יותר, יכול להיות שכל ההלכות האלה... בואו נחשוב עוד דבר אחד על אמירת קריאת שמע בבית המדרש. יכול להיות שעל זה יש את כל

זה עדיין באמצע הדאורייתא, עדיין באמצע מצוות קריאת שמע. כן, זה לכאורה פשוט ספק דאורייתא. כן.

טעה באמצע הפרק ולא ידע היכן טעה, הוא טעה באמצע פרק והוא לא זוכר איפה טעה, מתחיל מראש הפרק שוב. אה, זה אחרת. כי הוא לא יודע, אבל יודע הוא כן, הוא לא יודע. הוא חוזר לתחילת הפרק.

הוא קורא "וכתבתם" ואינו יודע אם "וכתבתם" שב"שמע" או "וכתבתם" שב"והיה אם שמע", חוזר ל"וכתבתם" שב"שמע". אה, טוב. הוא מחמיר.

הרגל לשונו הולך

הוא אומר הלאה על שתי הקדושות. מתי הספק? אם הטעות קרתה אחרי שאמר "למען ירבו". אז הוא לא יודע אולי התחיל לומר "למען ירבו" אחרי "ואהבת" בטעות, אז הוא לא חוזר. למה צריך להיות חזקה כזו שסתם אתה כן צודק? הרגל לשונו הולך. אתה יכול לסמוך על הלשון שלך. הלשון שלך יודע מה הוא עושה, הוא עושה זאת כבר שנים.

וכאן רואים שהדרך הרגילה של קריאת שמע היא שהלשון יודע כבר לבד. צריך לכוון בפסוק הראשון אולי, אבל אם הוא נמצא אחרי "למען ירבו" הוא יכול לדמיין שהוא כבר היה אחרי "והיה אם שמע", כי כך הולך ההרגל לשונו.

כאן רואים שהדרך הרגילה של תפילה היא לא כמו שמישהו אומר שצריך להתפלל כל פעם כאילו לא התפללת לפני כן. הדרך הרגילה היא שהלשון יודע כבר לבד. זו מדרגה, זו תפילה חשובה, זו תפילה בתפילה. חסיד קוצק לא יכול להסתפק בכזה דבר, הוא לא הולך עם ההרגל, הוא חס ושלום לא הולך בהרגל, הכל בא לו חדש. אז הוא צריך להתחיל מחדש מה"וכתבתם" הראשונה. אולי אפילו חסידי קוצק יש להם באמת הרגל, הם רק מעמידים פנים.

הלכות טו-יז – הלכות הפסק בקריאת שמע**המשך - חלק 5**

הלאה הוא לומד הלכות הפסק. מתי מותר להפסיק? יש הלכות הפסק לאורך כל התפילה. סתם להפסיק אסור. אפילו ב"קרא ויענו" אסור סתם להפסיק. אבל יש מתי צריך להפסיק, מתי ראוי להפסיק, זה למדנו עוד בשאלה. זה כשנותנים שלום לכל אדם, נדמה שכך כתוב. אבל מזה רואים שיש דבר רגיל... לא, אני רוצה לומר חידוש. שמה שכתוב שמפסיקים, פירושו שצריך להפסיק.

צריך להפסיק לכבוד

היום לא פגשתי אף אחד שמקפיד על ההלכה הזו, שבאמצע קריאת שמע יאמר שלום לרבו. אבל רואים שצריך. זה לא סתם כמו השאלה, סתם להפסיק אסור. כאן כתוב שצריך. המקום היחיד שבו מקיימים את ההלכה הוא כשאומרים קדוש קדוש, אז אומרים שהפוסקים אומרים שזה דומה. אבל הוא אומר את הגמרא, כן, הוא אומר כך.

היה קורא ופגע באחר, הפוסקים אומרים שכשהציבור אומר קדוש קדוש זה כמו... כמו רבך. היה קורא, אדם קורא, ופגע באחר, הוא נתקל באנשים, לכאורה כי אפשר לקרוא בהליכה, או פגע בו, או אנשים אחרים נתקלו בו. אז, בין הפרקים, אם הוא עומד בין "ואהבת" ל"והיה אם שמע" וכן הלאה, הוא הולך לומר בדיוק אילו, אז כך, פוסק, אז הוא יכול להפסיק, הוא יפסיק, ומתחיל, ולא רק שהוא יכול לענות, אלא הוא יכול להתחיל **ושואל בשלום מי שחייב בכבודו**. מי שהוא חייב בכבודו, הגמרא מסבירה את מי חייבים בכבודו, **גוי שפגע בו אביו או רבו או מי שגדול ממנו בחכמה**. כי על זה יש ענין, אביו ורבו זו ממש מצווה, המי שגדול ממנו בחכמה זה ענין של דרך ארץ. למדנו שזו גם מצווה, זה חלק מ"מפני שיבה תקום".

שואל בשלומי, זה לא היה סתם שכל אדם התברך, יש מצווה, ענין, חיוב. אין ענין להשיב. אבל לרבו זה כל... אם יהודי עומד באמצע קריאת שמע, הוא עומד בין פרק אחד לפרק השני, או אולי אפילו הוא רואה שרבו נכנס, הוא יכול לסיים מהר את הפרק, אחר כך הוא ניגש לרב והוא אומר לו שלום עליכם, והוא אומר לו אני עומד באמצע קריאת שמע.

הפסקים של שלמה... אה, אני אגיד לך, בבית המדרש אין דרך שהרב יחכה לך, כי הרב מחויב לבית המדרש. אבל הוא מדבר על זה, הוא קורא בביתו, הוא עוסק במלאכת הקורא, ומצב כזה יכול בוודאי להיווצר. אפילו היום, מה קורה חס ושלום נכנס מישהו, אז צריך לדעת מה ההלכה.

לא, גם בכלל, ההלכות לא קשורות להליכה, אנשים בבית המדרש, אבל כשמישהו קורא קריאת שמע בבוקר, הוא לא תמיד זוכר את ההלכות, אבל ההלכות לא קשורות כלל לבית המדרש. לא, גם בהלכות,